

3

2016
ročník 68

Foto: Pavel Nášel

TÉMA

Jak se dělá dobrá
dětská knihovna

ROZHOVOR

o brandingu v knihovnách

POSTŘEHY

z konference Do černého

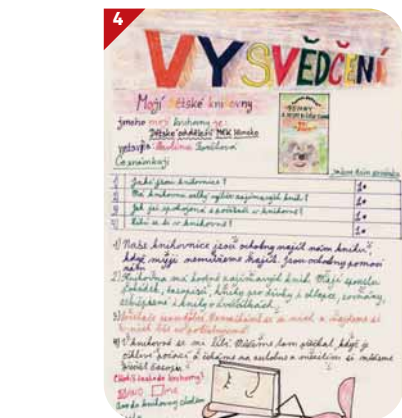
čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

9 1770011232004 03

Cena 40 Kč

1 Knihex 2016 (str. 90) Foto Petra Havelková
 2 Z projektů EU READ (str. 98)
 3 Konference Do černého (str. 101) Foto Irena Šormová
 4 Kamarádka knihovna slaví 10 let (str. 85)

83 ..... TĚMA
Jak se dělá dobrá dětská knihovna aneb Desatero dobrého děčkaře ♡ Hana Dvořáková

85 ..... Knihovnu bych za žádnou holku nevyměnil! Kamarádce knihovně je deset let ♡ Zlata Houšková

88 ..... Den se čtenářstvím ♡ Jana Segi Lukavská

90 ..... ČTENÁŘ PŘEDSTAVUJE KNIŽNÍ FESTIVALY Knihex nezklamal ani tentokrát ♡ Petra Havelková

92 ..... ROZHOVOR s Ditou Hommerovou „Brand management není o tom, kolik se utratí...“ ♡ Lenka Šimková

95 ..... JEDENÁCTERO POHÁDEK O PUBLIC RELATIONS Pohádka druhá: Od paní sousedky k velkému množství lidí ♡ Věra Ondříčková

98 ..... EU READ. Budujme Evropu čtenářů ♡ Barbora Pavlovská

100 ..... Víte, že...

101 ..... Pět zásahů aneb Postřehy z konference Do černého ♡ Lenka Šimková

103 ..... Polské čtenářství – došlo se už úplně na dno? ♡ Jiří Trávníček

106 ..... Z POKLADŮ... Knihovny Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně Baťovská literatura ♡ Jan Herman, Zdeněk Pokluda

108 ..... KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH Jak se budí knihovny: Knihovní fond ♡ Eva Husáková

110 ..... RECENZE Poučné i kratochvilné čtení o tradici hororu v Čechách a na Moravě ♡ Petr Nagy

113 ..... VÁLKA WALKEROVÝCH ANEB JAK VYZRÁT NA LITERÁRNÍ WORKSHOPY Stvořte si v knihovně vlastní literární doupě ♡ Jiří W. Procházka, Klára Smolíková

116 ..... PSALO SE JINDE

117 ..... LITERÁRNÍ VÝROČÍ Duben

118 ..... SYLVA ŠIMSOVÁ SE HLÁSÍ Z ANGLIE

119 ..... ZE SVĚTA

120 ..... NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

Středočeský kraj

Vydává:
 Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
 Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzercí a objednávky na předplatné):
 Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz; redakcetenare@centrum.cz

Redakční rada:
 Ing. Jiří Mika (předseda), Bc. Svatomíra Fojtová, PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter, Mgr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jínonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:
 Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlábku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.; B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 € (dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 8. 3. 2016.
 Nevýžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ TOPIC: How to create a good children's library or Ten Commandments for a good children's librarian *Hana Dvořáková* |83
- ♣ I wouldn't exchange a library for any girl! My Friend the Library project is ten years old *Zlata Houšková* |85
- ♣ A day with the readership *Jana Segi Lukavská* |88
- ♣ ČTENÁŘ PRESENTS BOOK FESTIVALS: Knihex was no disappointment this time either *Petra Havelková* |90
- ♣ INTERVIEW with Dita Hommerová: Brand management is not about how much you spend... *Lenka Šimková* |92
- ♣ ELEVEN PUBLIC RELATIONS TALES: Second tale – From a neighbour to a large number of people *Věra Ondříčková* |95
- ♣ EU READ. Let's build a Europe for readers *Barbora Pavlovská* |98
- ♣ Five hits or Observations from the Bull's Eye Conference *Lenka Šimková* |101
- ♣ Polish readership – has it got to the very bottom? *Jiří Trávníček* |103
- ♣ FROM THE TREASURES... Tomáš Baťa University Library in Zlín: Baťa literature *Jan Herman, Zdeněk Pokluda* |106
- ♣ LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: How to build libraries – Library collection *Eva Husáková* |108
- ♣ REVIEW: Instructive and entertaining reading about the horror tradition in Bohemia and Moravia *Petr Nagy* |110
- ♣ WALKER'S WAR OR HOW TO OUTWIT LITERARY WORKSHOPS: Make your own literary den *Jiří Walker Procházka, Klára Smolíková* |113
- ♣ REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- ♣ THEMA: Wie macht man eine gute Kinderbibliothek oder die Zehn eines guten Kinderbibliothekars *Hana Dvořáková* |83
- ♣ Die Bibliothek würde ich gegen kein Mädchen umtauschen! Meine Freundin Bibliothek ist zehn Jahre alt *Zlata Houšková* |85
- ♣ Ein Tag mit der Leserschaft *Jana Segi Lukavská* |88
- ♣ ČTENÁŘ STELLT BÜCHERFESTIVALS VOR: Knihex enttäuscht auch diesmal nicht *Petra Havelková* |90
- ♣ GESPRÄCH mit Dita Hommer: „Markenführung ist nicht darum, wie viel man gibt aus...“ *Lenka Šimková* |92
- ♣ ELF MÄRCHEN ÜBER PUBLIC RELATIONS: Das zweite Märchen – Von der Nachbarin zu der großen Leutemenge *Věra Ondříčková* |95
- ♣ EU READ. Bauen wir Europa für Leser auf! *Barbora Pavlovská* |98
- ♣ Fünf Eingriffe oder Bemerkungen aus der Konferenz Ins Schwarze *Lenka Šimková* |101
- ♣ Die polnische Leserschaft – ist sie schon am Boden zerstört? *Jiří Trávníček* |103
- ♣ AUS SCHÄTZE... Die Bibliotheken der Tomáš-Baťa-Universität in Zlín: Baťa Literatur *Jan Herman, Zdeněk Pokluda* |106
- ♣ FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN: Wie weckt man die Bibliotheken – der Bibliotheksfonds *Eva Husáková* |108
- ♣ REZENSION: Die beherrschende und amüsante Lesung über die Horrortradition in Böhmen und Mähren *Petr Nagy* |110
- ♣ DER WALKERKRIEG ODER WIE KANN MAN DEN LITERARISCHENWORKSHOPS BEIKOMMEN: Schafft eine eigene literarische Höhle *Jiří Walker Procházka, Klára Smolíková* |113
- ♣ STÄNDIGE SPALTEN

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, náruživý čtenář jako by měl čtenářství už v genech. Jako batole udivuje jemnou motorikou, s kterou obrací stránky obrázkových knížek pěkně po jedné. Chce-li si jeho matka odpočinout, dá mu do ruky lepoperele. V předškolním věku se ptá, jak vypadá které písmenko, a do slov si je složí tak nějak sám. Školní věk prožije s knihou pod lavicí, pubertou se přečte až k dospělosti a čtenářská náruživost ho nepřejde ani ve stáří. Žádná životní radost ani pohroma ho od knihy neodloučí. A řekne-li vám „ještě dočtu stránku“, jistě to nebude ta současná. Nejen této vzácné kategorii čtenářů je věnován v rámci celostátní akce SKIP měsíc března – měsíc čtenářů a čtenářství.

A čtenářství je i hlavním tématem březnového Čtenáře. Tři první příspěvky jsou zaměřeny po právu na čtenáře dětské, které je třeba při vytváření vztahu k četbě a trénování čtenářských dovedností trpělivě a soustavně podporovat. Rubrika Téma nás zavede do MK v Havířově a přiblíží aktivity a zkušenosti „knihovny roku“ 2014 v této oblasti. Článek Zlaty Houškové o soutěži Kamarádka knihovna osvěží a potěší vybranými citáty dětí, hodnotícími „jejich“ knihovnu. Další příspěvek nás mimo jiné seznámí s výsledky nedávných výzkumů čtenářství u nás. Je v něm zmíněno, že pro děti je čtení oproti jiným způsobům zábavy a poučení větší „dřina“, která se ale vyplatí. A mezi těmi, kteří to nevzdali, jsou jistě i nakladatelé vystavující na prosincovém Knihexu, o kterém vám také přinášíme zprávu. Tématu dětských čtenářů se týká i článek EU READ – s příklady z dalších zemí a důležitou myšlenkou, že na čtenářství u dětí se musí „od lesa“, tedy od motivování rodičů. Knihovny se snaží oslovit i dospělé čtenáře – v dalších příspěvcích se dočtete, jakou roli při tom může hrát PR a branding, dozvíme se také o vývoji čtenářství v sousedním Polsku, následuje první díl námětů na knihovnické literární workshopy manželského tandemu Smolíková – Walker Procházková. Řadu inspirací doplňují postřehy z konference Do černého 2016 v MK v Praze.

Ať je vám čtení vždycky radostí i oporou, vám za redakci přeje

Barla Orlanová

V Klubově Městské knihovny v Praze (Ústřední knihovna na Mariánském nám. 1) se 5. dubna 2016 uskuteční seminář **Digitalizací k ochraně kulturního dědictví aneb co jsme pro to udělali v paměťových institucích v České republice. Témata, kterými se seminář bude zabývat, jsou: co je cílem digitalizace a jak se k ní stavíme v ČR, co vše potřebuji znát před vlastní digitalizací, jakým způsobem se digitalizace financuje, co a proč je potřeba digitalizovat (knihy, fotografie, mapy, zvukové a jiné dokumenty), co s digitalizovanými daty (archivace a zpřístupnění dat) a prezentace výsledků – kde je hledat. Registrace je možná na e-mailové adrese registrace@omniumos.cz. Další informace viz http://omniumos.cz/dokumenty/pozvanka_digi_2d_vi_201602111708562.pdf.**

Konference **Současnost literatury pro děti a mládež na téma *Podoby příběhů v současné literatuře pro dospívající a mladé dospělé* se uskuteční **7. a 8. dubna 2016** ve velkém sále Krajské vědecké knihovny v Liberci. Program bude k dispozici na webu knihovny <http://www.kvkl.cz/>.**

Městská knihovna Havířov pořádá ve spolupráci s Moravskoslezskou vědeckou knihovnou Ostrava ve dnech **11.–12. dubna 2016 odborný seminář pro ředitele a vedoucí pracovníky knihoven **Jak dobře řídit knihovnu.** Seminář je zaměřen na návratnost investic v knihovnách, mezilidské vztahy a řešení konfliktů na pracovišti a také na pracovní právní vztahy. Tématem bude i pracovní právo v praxi knihoven, fungování příspěvkových organizací, granty, nové trendy v mimoškolním vzdělávání a návod, jak vybudovat kvalitní knihovnický tým. Více informací naleznete na stránce <http://jak-ridit-knihovnu.webnode.cz/program/>.**

NEUŠLO NÁM

Uzávěrka přihlášek pro odborné návštěvníky veletrhu **Svět knihy 2016 je **31. 3. 2016.** Registrace napomáhá k navázání vzájemných odborných a obchodních kontaktů mezi návštěvníky a vystavovateli veletrhu. Je určena pracovníkům s rozhodovací pravomocí a zvýhodňuje jejich účast na akci. Veletrh je doporučováno navštívit ve čtvrtek 12. 5. 2016, což je den určený zejména pro odbornou veřejnost, včetně organizovaných doprovodných programů.**

Jak se dělá dobrá dětská knihovna aneb Desatero dobrého děčkaře

Karel Čapek by si s tím věděl rady. Jeho neposlušná šesťka se sklání nad psacím strojem, aby s všímavostí sobě vlastní rozebral naši Městskou knihovnu Havířov. Určitě by začal psát už 2. června 2015, aby hned za tepla informoval o tom, že knihovna získala titul Kamarádka knihovna 2014 v 5. ročníku stejnojmenné soutěže (1. místo v kategorii knihoven v obcích nad 40 000 obyvatel a také absolutní prvenství v soutěži). Odborná komise předala ceny vítězům v pobožce Městské knihovny v Praze Lužiny.

Karel Čapek by zcela určitě ocenil to, co nám připadá úplně běžné, ničím zvláštní, totiž každodenní obyčejnou práci. Stejně jako v jiných knihovnách zahrnuje v první řadě poskytování knihovnických služeb. Pomáhají nám účinné nástroje, v knihovně je to primárně práce s knihovním fondem. Knihovnice úzce spolupracují s oddělením katalogizace, velkým obohacením jsou soubory knih z regionálního fondu (Městská knihovna Havířov je pověřena vykonáváním regionálních funkcí). Tipy na nákup knih přijímáme od čtenářů také na webových stránkách knihovny. Určitě i děti, hlavně ty starší, ocenily, že si mohou prostřednictvím našeho katalogu půjčovat e-knihy. Vzpomeňme další samozřejmost, kterou je přístup k internetu. Děti také oceňují atraktivní prostředí našich poboček, vstřícnou půjčovnou dobu. Výborně s námi spolupracují školy základní i mateřské, družiny i další havířovské organizace a my si této spolupráce nesmírně vážíme.

Ve všech knihovnách, kde pracují s dětmi, vám řeknou, že příprava kulturně výchovných akcí vyžaduje mravenčí práci, čas, sečtělou kreativitu a nikdy nekončící samostudium. Nemluvme pouze o knihách, ale také o zkušenostech jiných kolegyní a naslouchání kolegyním o generaci mladším. Také nic nového, pane Čapku, na různých seminářích, workshopech či knižních veletrzích se setkáváme s báječnými kolegyněmi jiných knihoven. V roce 2014 knihovnice dvou samostatných dětských oddělení a sedmi kombinovaných poboček Městské knihovny Havířov připravily 692 akcí pro 11 999 dětí do 15 let (takový baťovský počet, napsal by Čapek), ve 12 případech vyrazily přímo do jámy lvové a přivítaly na akcích 303 návštěvníků ve věku od 15 do 18 let.

Poodhalíme teď zákulisí strohých čísel a budeme doufat, že objevíte třeba jen malou inspiraci. Kromě klasických besed a knihovnických lekcí se některé pobočky zapojily do projektu **Celé Česko čte dětem.** Oblíbené jsou **Literární kluby** pro děti prvního stupně ve školní družině ZŠ Gorkého. Každý měsíc jedna kniha a aktivity podporující kritické myšlení dětí vedou k lepšímu pochopení textu. Kolegyně, které pořádají **Čtenářské kluby**, cestují s dětmi za knihou po celém světě na jedné ze základních škol v Havířově Šumbarku. Děti tak mají jedinečnou možnost objevit kouzlo čtení. Knihovnice využívají také přílivu nových knih, v programu **LISTování v nových knihách** seznamují s novinkami děti školního věku. V jednom oddělení si děti například oblíbily **Lovec perel.** Myslíme také na děti v nemocniční škole a zkrátka neprijdou ani děti trpící autismem – besedy připravujeme i pro ně. Jsme již tradičními účastníky celorepublikové **Noci s Andersenem**, v roce 2014 jsme spolupracovali s pobočkou Muzea Těšínska v Havířově a pátrali jsme spolu s dětmi po vrahovi mladé dívky (samozřejmě jsme využili všech znalostí, se kterými pracují současní kriminalisté).

Tradiční je u nás také **pasování prvňáčků** na čtenáře, v roce 2014 jich bylo 583. Akce pro děti uspořádaly naše knihovnice v rámci velmi úspěšného **Knihfestu. Havířov v květech** se neodehrává pouze v havířovských ulicích, náruč květin vykvétá i v pobočkách naší knihovny, předloni rozkvetla celá Motýlí louka a jednu z poboček ozdobil alegorický vůz. Na **Ekolympiádě**, která už má své pevné místo v životě naší knihovny, přivítaly kolegyně devět družstev dětí z Havířova, Rychvaldu, Karviné a Sedliště. Velký úspěch zaznamenaly **Prázdninové příměstské tábory s Asterixem**. Naši dětští čtenáři milují soutěže a kvízy. Pobočky zkrášluje různými výstavami, v roce 2014 se líbila výstava celé stovky loutek strašidel a pohádkových bytostí z Kočovného muzea strašidel Plzeň. Loutky uchvátily více než 2000 návštěvníků a při té příležitosti jsme uspořádaly 25 besed o pohádkách a pověstech našeho kraje pro 324 dětí mateřských a základních škol. Byly jsme navíc poctěny pořádáním 1. ročníku **Kniholympiády** (v rámci SKIP 10). Šest družstev dětí z pěti knihoven našeho regionu soutěžilo ve veselých (nikoli jednoduchých) disciplínách, tematicky upravených na čtení a knížky. Štafetu po nás převzala Městská knihovna Klimkovice, jejíž družstvo zvítězilo.

Takový je tedy náš recept, myslíme si, že důvěrně známý, na to, jak se dělá dobrá dětská knihovna. Na závěr se s vámi podělíme o směs koření v podobě DESATERA správného děckáře:

1. Nauč se zvládat chaos.
2. Buď jedno velké ucho.
3. Zajisti, ať mají děti dobré čtení.
4. Pomoz jim se zorientovat.
5. Pamatuj, že ve znalostech technologií bys měl/a být o krůček napřed.
Nejen děti se musí učit!
6. Mají své idoly, ti tví je už „neberou“.
7. Humor ti pomůže je ukočírovat.
8. I v knihovně platí: kdo si hraje, nezlobí.
9. Dokážou ocenit, když přiznáš svoji chybu.
10. Pamatuj, že pro mnohé zůstaneš první knihovnicí/knihovníkem na celý život!
To díky tobě přijdou v jejich životě na řadu i ti ostatní v oddělení pro dospělé.

Děti v jedné z poboček Městské knihovny Havířov tvoří motýlí louku k Havířovu v květech

Přejeme vám všem dobré chuti, abyste i vy ochutnali ocenění své práce od těch nejpovolanejších – vašich malých čtenářů.

Knihovnu bych za žádnou holku nevyměnil!

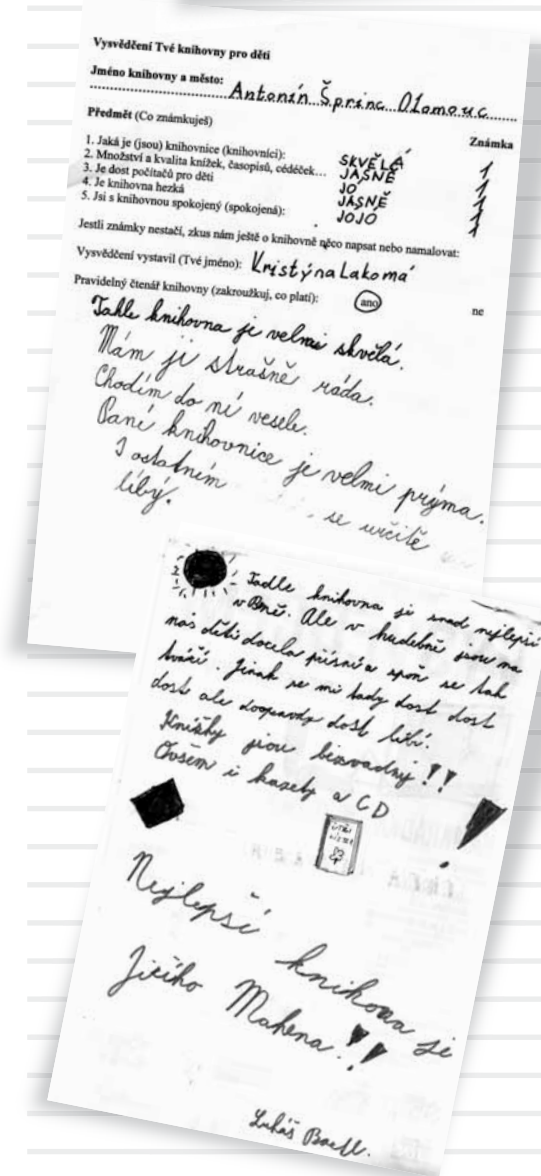
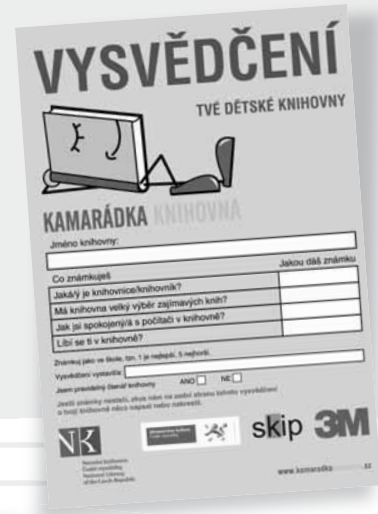
Kamarádce knihovně je deset let

Ríká se, že čtenářů v řadách dětí ubývá. Je ovšem celá řada knihoven, které o své dětské čtenáře nepřicházejí. Jak to dělají? Které to jsou? Každé dva roky hledáme odpověď na tuto otázku v soutěži **Kamarádka knihovna** (soutěž o nejlepší knihovnu pro děti; pro stručnost a stylistické pohodlí dále jen „dětská knihovna“).

Cílem soutěže je především pozvat do knihoven více dětí, a mít tak možnost ukázat jim, že knihovna může nabídnout nejen knížky a informace, ale také spoustu zábavy, prostor pro komunikaci a relaxaci. Jde tedy nejen o podporu dětského čtenářství, ale také o podporu dětských knihoven – jednak těch dobrých (ocenění, prezentace), jednak těch trochu slabších, které dostanou možnost porovnat se s ostatními, hledat vlastní rezervy, ale také objevovat a sdílet dobré nápady. Cílem je také propagace dětských knihoven mezi zřizovateli a laickou, ale i odbornou veřejností.

Je to akce s pohodovým názvem a stejně pohodovým logem (firma Artbox, www.artbox.cz). Soutěž připravuje SKIP a jeho Klub dětských knihoven, odbornou garancí převzala Národní knihovna ČR, záštitu poskytuje pravidelně Ministerstvo kultury ČR. Hlavním partnerem soutěže byla dosud společnost 3M Česko (http://solutions.3mcesko.cz/wps/portal/3M/cs_CZ/EU2/Country/). Právě z její strany vzešel nápad, aby se v zamýšlené soutěži dalo slovo také dětem. Jedním z důležitých kritérií soutěže je tedy právě jejich hodnocení. V každém ročníku se vyjádří tisíce dětí k tomu, jaká je a jaká by měla být jejich knihovna. Každé dítě, které odevzdá své knihovně „vysvědčení“, obdrží malý dárek od partnerské firmy. Ale nejde jen o „známky“. Děti mají možnost přidat své komentáře, stížnosti, názory a požadavky na dětskou

www.kamaradkainihovna.cz www.kamaradkainihovna.cz www.kamaradkainihovna.cz

NAŠE KNIHOVNA JE...

Vážení diváci!
Nacházíme se před zdejší knihovnou, která se jmenuje
a mým hostem je
který nám o své knihovně něco řekne.

CO SE TI LÍBÍ V NAŠI KNIHOVNĚ?

ARRY A JODZILLA
NOVINY
ZTRATY A HLEZKY

CO SE TI NELÍBÍ V NAŠI KNIHOVNĚ?

LIBRARY TV
MC

LIBRARY TV
MC

www.kamaradkainihovna.cz www.kamaradkainihovna.cz www.kamaradkainihovna.cz

knihovnu. Tím vzniká důležitá zpětná vazba: děti jsou schopny své názory a postoje vyjádřit otevřeně a nekompromisně – a naopak dokážou pochválit neodolatelně. Některé knihovny s dětskými přáními dále pracují – předávají je zřizovatelům, zveřejňují je v knihovně či v obci. Ty nejlepší na přání reagují a plní je... Možná to je nejlepší návod na udržení čtenářů.

Pravidelně nejlepší hodnocení mají knihovnice a knihovníci sami, s nimi jsou děti spokojeny maximálně (samozřejmě s výhradou nečetných výjimek), občas si však postěžují na pracovníky ostatních oddělení (pořád nás okřikují...). Kritická zpětná vazba se často týká provozní doby, pestrosti nabídky fondu, kvality IT vybavení. Na druhou stranu děti oceňují velmi často věci, které bychom od nich nečekali – klid, kvalifikovaný přístup pracovníků, ale také třeba zavedení čajovny. Mnohokrát překvapí – v posledním ročníku to byly například tyto (opakované) názory: počítače do knihovny nepatří, knihovna je na čtení, na počítači ať si hrají děti doma, počítačové uživatele ruší opravdové čtenáře apod.

Kromě dětských hlasů je v soutěži samozřejmě rozhodující činnost knihovny (posuzuje porota),

například délka provozní doby pro děti, procento dětských čtenářů z dětské populace v obci, výpůjčky, akce pro děti, vybavení IT a další. Přibližně u 30–40 nejlepších knihoven se posuzuje jejich webová stránka, a nakonec porota kolem 15 finalistů navštíví a rozhodne „na místě“.

Soutěž je tu od roku 2006/2007, právě letos tedy slaví desáté výročí vzniku. V prvním ročníku zvítězila Městská knihovna Tišnov, v dalších ročnících Městská knihovna Sedlčany, Městská knihovna Chrudim, Knihovna B. B. Buchlovana Uherské Hradiště a Městská knihovna Havířov. Jmenovat jen absolutní vítěze je však zavádějící a poněkud degradující samu soutěž. Velká část účastníků se knihoven je totiž dlouhodobě vynikající (pravidelně ve finále, na stupni vítězů těsně pod „nejvyšším“) a některé dělí od absolutního vítězství jen onen pověstný „vlásek“. I tyto knihovny jsou zdrojem inspirace pro ostatní. I jejich pohled na to, jak být nepostradatelnou kamarádkou „svým“ dětem, chceme v návaznosti na právě se rodící rubriku ve *Čtenáři* prezentovat. Můžete se těšit hned v příštím čísle... A na závěr ještě vybíráme některé citáty dětských čtenářů, většinou z prvního ročníku soutěže:

Knihovna je strašně dobrý dům.

V knihovně se mi strašně líbí. Když sedím doma, nechce se mi VŮBEC NIC DĚLAT, do knihovny se mi chce vždy a za každých okolností.

U nás asi není občana, který by neznal nebo nevěděl, co je to knihovna. I ti nejstarší navštěvují knihovnu a maminky půjčují dětem knížky, které ještě neumí číst. Potřebovaly by jsme velké prostory a více počítačů.

Jen tak dál, co bych si bez vás počala?

TUTO KNIHOVNU BYCH NEVYMĚNILA ZA ŽÁDNÝ NEJDOKONALEJŠÍ POČÍTAČ.

VAŠI KNIHOVNU ZBOŽŇUJU KVŮLI VÁM, PANÍ KNIHOVNICE. KVŮLI VELKÉMU VÝBĚRU FANTASTICKÝCH KNIŽEK. A HLAVNĚ KVŮLI SRANDĚ, KTEROU TADY ZAŽIJU.

Je to moje únikové místo, když si potřebuji pročistit hlavu a naplnit ji různými fakty, kterými se protloukám ve škole, hlavně ve vlastivědě. Kdybych mohla, trávila bych v knihovně celé dny.

Tuto naši knihovnu bych přála poznat každému. Přijďte navštívit knihovnu všichni, kdo chcete potěšit svou duši... Lepší kamarádku za celý život nenajdete.

Máme tam ideální knihovnice. Jsou to dvě dámy a nepředstavujte si žádné zapšklé ženy, které ničemu nerozumí, tak to vůbec není. Jsou to dámy s velkým D vybraných způsobů a ochotné poradit vám v jakékoliv situaci. Jsou to knihovnice, které mají takový přehled, že by jim to mohl kdekdo závidět. Jsou to opravdu ty nejúžasnější paní, které jsem kdy potkala.

MŮŽU TAM DĚLAT MOC A MOC. A NEJVÍC NA KNIHOVNĚ SE MI LÍBÍ STRAŠNĚ HODNĚ KNIHOVNICE. JSOU TAK HODNĚ, ŽE SE TO NEDÁ SLOVI ANI POPSAT.

Knihovnice jsou zde milé a především ochotné, nejsou s nimi žádné problémy.

MYSLÍM SI, ŽE KNIHOVNA, DO KTERÉ CHODÍM, JE NEJÚŽASNĚJŠÍ NA SVĚTĚ... MÁME NOČNÍHO STRÁŽCE KNIHOVNY, A TÍM JE DRÁK LIBROSAURUS...

Je to moc hezká knihovna. Líbí se mi. Je to nejhezčí na Kraslicích.

JE TU SKVĚLÉ POSEZENÍ, MŮŽEME SI SEM NAPŘ. JEN POPOVÍDAT S KAMARÁDY A ZAHRÁT SI HRU NEBO PROHLÍŽET ČASOPISY. CHODÍME SEM KAŽDÝ DEN!

Ahoj kamarádko knihovno! Jsem ráda, že tě mám blízko! Jsi hezká uvnitř i zvenku. Knihovna je to nejlepší pro děti. Hradištskou knihovnu bych za žádnou holku nevyměnil!

Knihovna v UH (= Uherském Hradišti) je nejlepší v celé republice. Můžu jsi tam napsat DŮ.

ZLATA HOUŠKOVÁ

zлата.houskova@gmail.com

Den se čtenářstvím

V úterý 26. ledna 2016 se u příležitosti křtu publikace *České děti jako čtenáři* konala v prostorách Ústavu české literatury Akademie věd série krátkých přednášek nazvaná *Den se čtenářstvím*, v níž vystoupili ředitel Knihovnického institutu NK ČR Vít Richter, literární vědec Jiří Trávniček a spisovatelka Ivona Březinová.

Jak na úvod upozornil Jiří Trávniček, Den se čtenářstvím neměl být věnován abstraktním čtenářským konstruktům (například modelovému či implicitnímu čtenáři), ale v rámci literárněvědného bádání dlouho opomíjeným čtenářům reálným neboli empirickým. Právě J. Trávniček se českými empirickými čtenáři dlouhodobě zabývá a publikoval o nich knihy *Čtete?* (2008), *Čtenáři a internauti* (2011) a *Překnížkováno* (2014). Metodologii i výsledky svého výzkumu čtenářské kultury dospělých Čechů (jimiž se rozumí populace starší patnácti let) zde ve zhuštěné podobě prezentoval.

Výzkum kombinuje kvantitativní i kvalitativní metody a probíhá v tříletých odstupech, aby bylo možné sledovat vývojové tendence českého čtenářství. Část otázek, jež zkoumaní čtenáři dostávají, se však v jednotlivých výzkumných sondách mění. První průzkum se tak zaměřoval na využívání veřejných knihoven, druhý na beletrii a třetí na fungování knižního trhu. Za některé z hlavních rysů české čtenářské kultury byl označen vysoký počet čtenářů, „přesycenost“ trhu knihami (čtenáři si ze široké na-

bídky titulů nedokážou vybrat), malé rozdíly mezi čtením ve městě a na venkově, a naopak velké rozdíly ve čtení u mužů a žen.

Můstek mezi problematikou čtenářství jako takového a čtenářstvím dětí a mládeže představovala řeč Ivony Březinové, autorky desítek knih určených právě těmto čtenářským skupinám. Ta se zaměřila na problém klesajícího zájmu o čtení u dětí. Podle ní souvisí především s tím, že „čtení je dřina“ (a podle knihy *České děti jako čtenáři* skutečně zhruba pětina dětí – a to nejen začátečníků – uvádí, že čtení je příliš namáhavé) a čtenáři-záči, kteří si teprve osvojují techniku čtení, nezvládají vnímat obsahovou stránku textů. Hovořila proto především o svých zkušenostech s psaním pro děti mladšího školního věku, tedy o knihách tzv. „prvního“ a „druhého“ čtení. Jejich četbu se snaží dětem zpřístupnit a ozvláštnit – třeba tak, že svou knížku doplní pracovním sešitem (například v druhém vydání *Adélky a Zlobidýlka*, 2014). V knize pohádek *Teta to plete* (poprvé vydané roku 2004) jsou zase děti vyzývány k tomu, aby pohádky „rozplétaly“, odpovídaly na otázky vztahující se k textu nebo si s pohádkovými postavami zpívaly. Autorka upozornila i na svůj netradiční slabikář (*Zetikova cesta*, 2015), který se snaží propojit učení jednotlivých písmen příběhem. Prostor tak dostali nejen literárními vědci přehlížení dětští čtenáři,

- 1 – Jiří Trávniček hovoří o čtenářských výzkumech
- 2 – Ivona Březinová a její knihy pro dětské čtenáře
- 3 – Přípitek na čtenářství

Foto Vendula Trnková

ale také knihy, které se z hlediska zájmu literárních vědců nacházejí na periferii.

Po Ivoně Březinové převzal slovo Vít Richter, jeden z autorů křtěné knihy. Tu lze chápat jako určitý doplněk Trávničkových publikací, protože mapuje stav čtenářství u českých dětí od šesti do patnácti let. Průzkumem bylo zjištěno, že v posledních deseti letech čtou české děti méně, ale za zábavnou činnost četbu považuje polovina dětí a třetina dětí si uvědomuje, že je důležitá pro jejich vzdělání. Podobně jako u dospělých jsou daleko přičinnivějšími čtenáři dívky. V. Richter se zastavil i u otázky, jaké knihy děti nejraději čtou a jak si je vybírají, jaké má dítě v rodině čtenářské zázemí (a jak se to projevuje na jeho čtenářství), jak se na rozvoji čte-

nářství podílí škola a jaké místo má četba mezi dalšími aktivitami, jimiž děti tráví svůj čas. Na závěr konstatoval, že nijak neklesá význam veřejných knihoven, takřka nulový význam zato mají knihovny školní.

Nakonec se Jiří Trávniček pokusil vyvrátit několik mýtů, které o čtenářství a jeho výzkumech kolují. V této souvislosti optimisticky konstatoval, že obraz čtenářství je vždy horší než jeho reálný stav. Poté otevřel diskusi, v níž pro účastníky akce vznikl prostor na dotazy ohledně upřesnění metodologických postupů jednotlivých výzkumů či některých dílčích výsledků. Neformální diskuse pak pokračovala po slavnostním křtu knihy.

JANA SEGI LUKAVSKÁ jlukavska@seznam.cz

Vyhlášení soutěže Nadace knihoven

Nadace knihoven, Kladno, Gen. Klapálka 1641, vypisuje soutěž na podporu studijních cest do zahraničních knihoven v roce 2016.

1. PODMÍNKY PRO PŘIHLÁŠENÍ DO SOUTĚŽE

1.1 Účastníci soutěže

Spolky, ústavy, obecně prospěšné společnosti, nadace, sdružení právnických osob, příspěvkové a rozpočtové organizace působící na území ČR.

1.2 Údaje v žádosti

Účastník se přihlásí do soutěže písemnou žádostí, která bude obsahovat:

- název a adresu (včetně e-mailu) účastníka,
- údaje o zájemci, pro něhož je studijní cesta připravována, tj. profesní životopis včetně dosaženého vzdělání a funkce v současném zaměstnání, údaje o jazykových znalostech, popř. výčet již absolvovaných stáží, seznam publikovaných prací a proslovených přednášek,
- náplň studijní cesty, místo a termín konání cesty, očekávaný přínos pro účastníka soutěže,
- předpokládané náklady cesty.

1.3 Uzávěrka přihlášek

Žádost se odevzdává osobně nebo zasílá poštou na níže uvedenou adresu **do 16. 5. 2016**. Rozhodující je datum na razítku podací pošty.

1.4 Zásilací adresa

Zásilací adresa pro přihlášky je **Středočeská vědecká knihovna v Kladně, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno, obálku označte slovem Nadace.**

2. VYHODNOCENÍ SOUTĚŽE

2.1 Posouzení přihlášek do soutěže

Žádosti účastníků soutěže posoudí správní rada Nadace knihoven do 1. června 2016 podle následujících kritérií:

- přínos studijní cesty pro instituci, ve které zájemce o studijní cestu pracuje,
- jazykové a odborné znalosti uchazeče,
- kvalita zpracované žádosti.

2.2 Výše příspěvku

Finanční příspěvek, který bude Nadací knihoven **hrazen výnosem z vkladu Nadačního investičního fondu, činí maximálně 50 % nákladů** na studijní cestu.

Podle počtu přihlášených Nadace zváží vyhlášení dalšího kola soutěže.

Knihex nezklamal ani tentokrát

V polovině prosince loňského roku se v pražských Holešovicích uskutečnilo setkání malých nakladatelů s názvem Knihex. Méně známí nakladatelé hlásící se o slovo a svoje místo na knižním trhu tak mohli všem literárním nadšencům předvést, že nízkonákladové publikace žijí. A rozhodně mají čím zaujmout!

Knižní jarmark Knihex se stává stále více populárním. Je to mladíček, který svou svěžestí a originalitou láká příznivce neotřelé literatury a věcí, jež se zkrátka dělají jinak, než jsme zvyklí. První Knihex proběhl v červnu roku 2011 na pražské Náplavce pod Rašínovým nábřežím. Poté následoval ročník 2012 a v roce 2013 se pořadatelé Knihexu rozhodli krmit hladovějící knihomoly dvakrát ročně a začali nám knižní lahůdky servírovat i v zimě. Na zimu 2013 tak Knihex opustil rušné břehy Náplavky, které ho v červnu vždy znovu přivítají, a přesídlil do haly č. 7 Pražské tržnice v Holešovicích. V prosinci 2014 se Knihex objevil na jatkách. Přesněji na Jatkách78, tedy prostoru pro nové umění v pražské Jateční ulici. Jelikož Knihex stále zkouší nové věci, byl v prosinci 2015

opět na novém místě – a to v holešovickém Studiu Alt@.

Běžného návštěvníka Knihexu si představte jako někoho, kdo má sociální média v malíku, často a rád chodí Krymskou ulicí v Praze a svoje děti „odkojil“ literaturou z nakladatelství Baobab. Je to ten/ta, co kromě psaného slova zbožňuje papír – pro všechny jeho skryté možnosti a vlastnosti. Ortodoxní knihexák pije fair trade kafe, je to městský člověk, který dost možná sní o životě na vsi a vlastní biofarmičce. Především je to ale milovník knih, o nichž dovede dlouho a živě diskutovat. Je zkrátka jasné, že místa, která si Knihex pro své jarmarky volí, forma propagace a vzkaz, který předává, jsou zaměřeny na poměrně specifickou cílovou skupinu, což rozhodně není bráno jako výtky.

Knihex 5 ½ nenavázal na svou tradici jednodenní akce a návštěvníkům tentokrát nabídl možnost dvoudenního rozjímání nad zajímavými publikacemi. Mezi vystavujícími jste mohli najít nakladatelství Akropolis, Archiv výtvarného umění, Baobab, běžiliška, Brody, Bylo nebylo, Casablanca, Cesta domů, Dauphin, DharmaGaia, dybbuk, GplusG, H_aluze, H+H Vyšehradská, Hecuba design, HOST, Hura kolektiv, Knihovna Václava Havla, KudlaWerkstatt, Labyrint, Lipník, MAKE*detail, Malvern, Meander, Městská knihovna, N AMU, NaPOLI, NFA, Nová beseda, Novela bohémica, OIKOYMENH, Paper Jam, Paseka, Pavel Mervart, Perplex, Pražská scéna, Revolver Revue, RUBATO, Runa, Skandinávský dům, SMRŠŤ, 65. pole, Take Take Take, Teapot, Trigon, Trutnov – město draka, UMPRUM, UROBOROS, Uutěrky, Verzone, wo-men či časopisy A2, Full Moon, H_aluze, Lógr, Pulsy, Revue Pandora, Uni-jazz nebo papírnictví papelote.

Pokud je pro vás Knihex území neprobádané, nebojte se změnit to! Udělejte si výlet do Prahy a nechte se inspirovat kreativitou malých, mnohdy skutečně nenápadných nakladatelů, jejichž knížky a výtvary si zaslouží pozornost už jen z toho důvodu, že vás zavedou do neokoukaných světů, kde si budete připadat jak Alenka v říši divů. Já osobně si z Knihexu, kromě prázdné peněženky, vždy odnáším přesvědčení, že dělat věci s láskou a poctivě je neuvěřitelně inspirující. Jsem moc ráda, že stále existují lidé, kteří věří na příběhy a volí netradiční cestu, kterou ony příběhy k lidem dostávají. I za cenu toho, že na tom nevydělají majlant.

Text a foto **PETRA HAVELKOVÁ**
havelkova@svkkl.cz

Tradičně se návštěvníci mohli těšit na bohatý doprovodný program ve formě autorských čtení, křtů knih, divadelních představení, hudebních vystoupení či knihvazačské a animační nebo recyk-literární dílny. To všechno v prostředí milých a usměvavých lidí, ať už vystavujících, nebo návštěvníků. Neodpustím si zmínit také perfektní občerstvení v podobě palačinek z Galetky, výborné kávy z Mamacoffee a mnohých dalších lákadel. Co víc si můžete přát než dobrou kávu, jídlo a knihy?

„Brand management není o tom, kolik se utratí...“

Ing. Dita Hommerová, Ph.D., MBA, je vyučující katedry marketingu, obchodu a služeb Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni a spolupracovnice jejího střediska projektových aktivit. Zájemci z řad knihovníků a informačních pracovníků měli možnost se s ní setkat při přednášce *Branding neziskových organizací*, která proběhla v listopadu loňského roku v Národní knihovně ČR. Dopoledne plné inspirace bychom vám rádi přiblížili prostřednictvím rozhovoru, ve kterém jsme se zeptali i na několik otázek, na něž při setkání už nezbyl čas. Proč nelze například jednoduše říct, že „knihovna je značka“?

→ Branding, marketing, public relations... Jak se to k sobě vlastně vztahuje?

Je to jednoduché. Vysvětlení bych asi přirovnala k činnosti, kterou všichni dobře známe a umíme si představit, a to je „vaření“. Marketing je „vaření“. Branding je „ochucení pokrmů“ specifické pro každého kuchaře, a public relations „způsob, jakým budu pokrm nabízet cílové skupině“. Alchymie dochucení pokrmů kořením je specifická a je spojená s osobou kuchaře – promítá se do všeho, co kuchař uvaří a nabízí. Strategie značky (tedy branding) by se měla rovněž promítat do všech marketingových aktivit a měla by být jednoznačně a neodmyslitelně spjata s konkrétním produktem či podnikem, organizací, osobou atd.

→ Díky za jasné přirovnání. Když teď opustíme metaforu, co přesně označuje branding?

Různí autoři přicházejí s různými definicemi, co branding je – ale jejich vysvětlení, co branding není, jsou zcela totožná. Branding není pouze logo, design, reklama, marketing nebo PR, branding je vše před tím. Prvně je třeba vytvořit značku, která si až vzápětí zaslouží svou náležitou propagaci. Značku jako takovou lze vymezit jako název, výraz, znak, symbol nebo design či jejich společnou kombinaci, které mají schopnost identifikovat a odlišit produkt (ať již hmotný výrobek, nebo službu) od konkurenčních. Branding lze tedy chápat jako moderní způsob interakce společnosti se zákazníky a snahu vybudovat si

s nimi kvalitní a pozitivní vztah založený na emočním spříznění, na jehož základě může společnost v budoucnu stavět.

→ Máme tedy nějakou identitu a snažíme se budovat image. Chápu to správně?

Ano. Image značky je vnímání značky spotřebitelem (tedy zvnějšku) – jako asociací, které si se značkou spojuje. Asociace se mohou spojit s atributy produktu, jeho přínosy nebo postoji k němu. Identita značky je dána jménem a především vizuálním podnětem, který vyvolává představu značky a následné emoční reakce spotřebitele. Vyjadřuje stav, kterého chce značka docílit. Identita značky je tvořena šesti dimenzemi, kterými jsou kultura, chování, produkt, trhy a zákazníci, design a komunikace. Nejprve musí vzniknout jméno a podstata značky, a až poté její vizuální prvek. Důležité je, aby všechny tištěné materiály měly stejný design – logo, hlavičkový papír, vizitky atd. Tomuto designu by měly odpovídat i elektronické podklady, popřípadě webové stránky organizace. Obecně je nutné zajistit, aby značka byla součástí kvalitního marketingového mixu.

→ Kdo je v organizaci, třeba v knihovně, za budování značky většinou odpovědný?

To je jedna z dalších otázek, na kterou bohužel neexistuje jednoznačná odpověď. Vše závisí na konkrétním uspořádání organizační struktury vy-

brané knihovny. Jedno je však jisté: pro efektivní řízení nejen branding, ale i všech ostatních marketingových aktivit je nesmírně důležité mít jasně vymezené úkoly včetně zodpovědnosti za jejich plnění.

→ Nedalo by se jednoduše říct: Knihovna je značka? Je k tomu potřeba vždy něco navíc?

V některých zemích funguje tzv. zastřešující značka pro vybranou síť neziskových organizací, nebo třeba právě knihoven. Takovou zemí je například Nizozemí. Knihovny jsou značeny jednotně, fungují s jednotnou databází a na stejném principu, sdílejí data. Jedná se o velmi dobře zpracovaný model, který přináší čtenářům či uživatelům dalších knihovních služeb různé výhody, při podrobení hlubšímu zkoumání však i jistá rizika. U nás je tento koncept v současné době utopií, a proto se každá knihovna snaží prosadit v rámci konkurenčního boje sama za sebe a musí pracovat na své individuální značce.

→ Jaké brandingové strategie jsou pro knihovny vhodné a čeho jimi lze docílit?

Knihovná je k dispozici zejména strategie známosti, informační strategie, strategie profilace prostřednictvím image, strategie reagující na konkurenci, strategie orientace na cílovou skupinu, strategie získání kontaktů či strategie péče o kontakty. Zahraniční odborná literatura se věnuje branding knihoven výrazně více, než je tomu u nás. Optimálně nastavená brandingová strategie pak může organizacím z neziskového prostředí výrazně pomoci dosáhnout většího povědomí o nich, zlepšit image značky, oslovit nové cílové skupiny, získat nové a udržet si stávající uživatele, zlepšit financování i možnosti pro fundraising a celkově přispět k rozvoji občanské společnosti.

→ Zajímavým pojmem z literatury je brandingové kyvadlo. Prozradíte nám k němu více?

Brandingové kyvadlo přibližuje (podle Jandače, 2013) možný průběh rozhodování o zavedení politiky značky do praxe neziskových organizací. Jedná se o několik klíčových oblastí, které hrají pro neziskové organizace velkou roli a které je nezbytné řádně zvážit a prodiskutovat. Přes všechna uvedená „pro“ i „proti“ je však výsledek v mnoha případech víc než jasný a hovoří ve prospěch implementace principů řízení značky.

- ✓ Nástroj pro konkurenční boj
- ✓ Odráž dlouhodobé perspektivy
- ✓ Potřeba reputace, důvěry a kvality
- ✓ Prostředek pokrytí širokého publika
- ✓ Ochrana před proměnlivým veřejným míněním
- ✓ Unikátní image jako prostředek proti zveřejňování
- ✗ Zrádná image komerčních společností
- ✗ Závazek vůči odpovědné finanční politice
- ✗ Značka jako „nosič nákazy“

→ A co takový rebranding? Kdy je na něj čas a řídí se také nějakými zásadami?

Rebranding může pro značku představovat mírnou evoluci stejně jako radikální proměnu názvu a celkové identity. Jestli nadešel správný čas na rebranding, je možné určit pouze marketingovým výzkumem zabývajícím se povědomím o značce. Zásady rebrandingu jsou stejné jako při budování silné značky na počátku rozvoje organizace.

→ Nástroje branding se v průběhu času zajisté proměňují. Jaké jsou nejnovější trendy?

Většina z nich souvisí neodmyslitelně s rozvojem technologií a s globálními změnami chování zákazníků. Nejnovější trendy vycházejí například z takzvaného 5-sense-brandingu – tedy branding založeného na lidských smyslech.

Vzhledem k tomu, že někteří spotřebitelé zcela opouštějí tradiční televizi, stávají se její běžnou alternativou online videa: více značek začne vytvářet svůj vlastní obsah a spolupracovat přitom s celebritami, aby vytvořily videoobsah na míru pro specifické publikum – značky se stávají tvůrci vlastního obsahu. Právě toto je výzva pro neziskový sektor. Důvodem jsou bezpochyby relativně nižší náklady na tvorbu „reklamy“ a hlavně její distribuci, která může a měla by být na rozdíl od masové komunikace (televizní vysílání) cíleně předkládána vybraným segmentům. Jednoznačně se nabízí využití spolupráce s celebritami, které v osobách svých fanoušků zajistí zájemce o zhlédnutí reklamního spotu.

→ Co už poměrně známé sociální sítě?

Propagace v rámci sociálních sítí je určitě doporučený způsob pro šíření povědomí o neziskové organizaci a posilování percepce značky. Značky jejich prostřednictvím nabízejí platformy pro jednotlivce, kteří zde mohou vyjadřovat své

názory, úvahy a mohou sem pozvat přátele a další důvěryhodné osoby. Podporou značek jsou pak lidé schopni převzít větší kontrolu nad vytvářením personalizovaných online seznamů přátel a nad určením osob, které jim mohou zasílat doporučení.

Nelze opominout vizuální účinnost webu. Internetové kanály začínají být vytvářeny na základě stránek s fotografiemi, a značky by měly cíleně investovat do vizuálů vyšší kvality, aby spotřebitelé zapojily prostřednictvím sociálních sítí. Důležité je prezentovat takové fotografie, které působí na zákazníky emocionálně a podněcují je k tomu, aby opět komunikovali – zjišťovali si doplňkové informace o neziskové organizaci či sdíleli její internetové stránky se svými přáteli právě prostřednictvím sociálních sítí.

Při použití pečlivě na míru přizpůsobeného obsahu, který funguje napříč různými platformami, lze vyprávět lepší příběhy (tzv. storytelling). A do budoucna se i zákazník bude moct interaktivně podílet na vyprávění příběhu značky. Zde se opět nabízí prostor pro uchopení a využití neziskovými organizacemi. Ovšem za předpokladu, že zde pracuje někdo velmi kreativní, s citem pro marketing, se znalostmi informačních technologií a s obrovským nasazením.

→ Kde by organizace (ať už knihovna, či jiný subjekt) měla začít?

Jasně rozhodnutí o tom, že organizace zavede aktivní politiku branding, je již slibným a dobrým začátkem. Samotné zavedení značky není jednorázovou akcí, ale kontinuálním procesem, který je náročný jak z hlediska časového, tak personálního i finančního. Mnoho odborníků nahlíží na branding jako na strategickou investici. Dobře budovaná značka má v budoucnu přinést určitou hodnotu, kterou organizace zatím postrádá – lepší vnímání organizace ze strany zákazníků, získání nových klientů, odlišení od konkurence, vnitřní restart apod. Přesný a všemi uznávaný návod, jak zavést brand management do každodenního chodu společnosti, neexistuje.

BRAND nemusí být vždy nutně chápán pouze jako značka, kterou si organizace sama ve všech ohledech navrhne a kterou řídí. Jistým uděleným brandem je například cena **Knihovna roku**, **Městská knihovna roku**, **Kamarádka knihovna** – může to být tedy certifikát či osvědčení, které jsou udělovány nejvýznamnějšími institucemi a které mají pomoci budovat dobré jméno a dobrou pověst organizace. I s takovou značkou je důležité pracovat v rámci marketingových aktivit a v duchu principů branding, aby byl dostatečně propagačně využit potenciál tohoto ocenění.

Vstupní podmínky každého subjektu – ať již z komerční sféry, nebo neziskového sektoru – jsou ve své podstatě unikátní, a proto nelze hovořit o unifikovaném postupu. Existují však všeobecně platné oblasti, kterými je dobré se zabývat. Celý proces by měl začít správným pochopením a zkoumáním potřeb, očekávání a dosavadních zkušeností cílových skupin, na jejichž základě se dospívá k jejich lepšímu poznání. Organizace tak určí svůj budoucí positioning (umístění) na trhu. Ten se dále zpracuje do verbální i grafické podoby značky. Značka tím získává konkrétní obrysy srozumitelné cílovému publiku, kterému je určena. V průběhu času dochází ke vzájemné interakci sloužící jako zdroj informací pro další rozvoj a případné úpravy.

→ Je ještě něco, na co bychom při tom všem neměli zapomenout?

Důležité je zmínit, že branding nemá za úkol změnit to, co organizace dělá, ale snaží se poukázat na způsob, jakým jsou jednotlivé úkony vykonávány – jedinečně tak může být docíleno souladu mezi vizí, posláním a hodnotami značky a tím, co v konečném důsledku „prožije“ budoucí zákazník. Výše uvedené tvrzení taktéž poukazuje na myšlenku představy, že proces budování značky je synonymem masivní reklamy, respektive marketingu a s tím spjatým rozpočtem velkých čísel, což odrazuje celou řadu zástupců neziskového sektoru. Úspěšné zavedení branding rozhodně vyžaduje úsilí v podobě intenzivní komunikace značky směrem k zákazníkům, zaměstnancům, dobrovolníkům, dárcům a dalším stakeholderům, ne vždy však vyžaduje značné investice do přímých marketingových aktivit. Hlavní položky rozpočtu značky jsou tak především v budování strategie a v následné implementaci. Brand management není o tom, kolik se utratí, ale o konzistenci úsilí v průběhu času.

Děkuji za rozhovor.

LENKA ŠIMKOVÁ

Pohádka druhá:

Od paní sousedky k velkému množství lidí

Chci-li zcela záměrně zapracovat na svém vztahu s paní sousedkou, mám k dispozici řadu možností, jak to udělat. Zdravím, povídám si, nabízím pomoc, činím drobné laskavosti. A protože nechci nic ponechat náhodě a své děravé paměti, udělám si plán, který následně naplňuji:

1. leden – zajít s nějakým cukrovím a popřát hodně štěstí do nového roku,
1. týden v lednu – nabídnu, jestli něco nechce přivést z města, jsem tam denně,
15. leden – zeptám se, zda nechce starší ročníky dámských časopisů,
3. týden v lednu – přinesu nasušené pečivo pro králiky,
4. týden – pozvu ji, ať se o pololetních prázdninách zastaví s pravnoučaty...

Takový plán si udělám na celý rok. Některá data jsou jasná – **Vánoce**, **Velikonoce**, **narození** nebo **svátek**, **slavnosti na vsi**, to vše jsou jasné příležitosti k práci na našem vztahu. A protože mi to nestačí a chci toho dělat víc, doplním to dalšími věcmi a určím si, kdy se do nich pustím. Je to plán, takže když paní odjede do lázni a nemohu za ní zajít, nic se neděje. Posunu návštěvu na jindy. Náhodná setkání a povídání u plotu si naplánovat nemohu. Ale to nevadí. Víím, co je mým cílem, a ráda takové náhody využiji. Plán mám k tomu, abych něco dělala i tehdy, když mi náhoda nepomáhá. Ne proto, abych se ho slepě držela.

Takto asi nikdo z nás na vlastních vztazích s jiným člověkem nepracuje. Organizace by ale měla. Vztahy mezi organizací a jejím okolím totiž vzniknou a budou se vyvíjet tak jako tak – ať záměr a plán máme, či ne. Plánujeme proto, abychom nad tím měli aspoň nějakou míru kontroly.

Lidí v okolí knihovny je velké množství. Kdyby byl svět ideální a měli jsme neomezeně peněz

a sil, udělali bychom si pro každého jednotlivce, s kterým máme nějaký kontakt, záměr a plán. Jsou-li jich tisíce nebo desítky tisíc, musíme si určit, kteří lidé nebo skupiny jsou pro nás v daném období nejzásadnější. Jaké je naše poslání? Jaká je vize pro následující období? A prostřednictvím koho se naplnění vize nejlépe přiblížíme? Důležité tak pro nás mohou být představitelé města, učitelé základních a středních škol, rodiče dospívajících dětí, adolescenti nebo mladí dospělí, maminky předškoláků a podobně. Obvykle se nám podaří definovat takových skupin víc. Každá z nich si zaslouží vlastní popis záměru „**kam chceme v následujících třech letech dovést tento vztah?**“ a **vlastní plán „akcí“ na nejbližší rok**. Jak rok postupuje, děláme si podrobnější a konkrétnější plán na nejbližší měsíce.

Jak přijdeme na to, co má plán vlastně obsahovat? Nejlepší je představit si zase model „paní sousedka“ – jak poznáme, co pěkného můžeme udělat pro ní? Pozorujeme, posloucháme a ptáme se. S lidmi v okolí knihovny je nejlepší udělat totéž. Nesestavovat dotazníky, aspoň ne v první fázi, ale pozvat na půlhodinu u kávy postupně 3–5 maminek na mateřské, učitelů, dospívajících. Snažit se pochopit, co je zajímavé, co řeší, v čem by jim mohla být knihovna nápomocna, co by jim ulehčilo příchod do ní nebo orientaci v ní.

— Už jste tady někdy byl/a?

— Jak je to dlouho?

— Co vás sem tehdy přivedlo?

— Co by vás sem přivedlo nyní?

— Zaujal by vás tento leták? Co říkáte na čas začátku?

Ptejte se otevřenými otázkami. Nechte chvíli viset ve vzduchu ticho. Zapisujte si všechno, doptávejte se dál, když vás něco zaujme. Na konci hovoru budete daleko schopnější vcítit se do člověka na druhé straně. Na základě toho pak zformulujte, co vaše knihovna má pro lidi této sku-

piny znamenat. Sdělení formulujete pro sebe – to je zmiňovaný záměr.

Příklad: Maminka na mateřské

Výstupy rozhovoru:

Ilustrace Eva Kortandová

Zformulovaný záměr:

Knihovna chce být pro maminky na mateřské místo přátelského kontaktu. Chce jim pomoci najít směr dalšího profesního rozvoje po mateřské a v průběhu mateřské nabízet pomoc se sebevzděláním v obecnějších oblastech, jako je například finanční gramotnost, znalost cizích jazyků, podnikání apod.

Konkrétní akce – nápady:

možnost využívat klubovnu, jednou za měsíc profesní poradenství s odborníkem, vznik klubu lidí, kteří se učí anglicky – výměna tipů na učební pomůcky, cizojazyčné knihy, filmy, jednou za měsíc dětský koutek s hlídáním pro maminky, které chtějí zkonzultovat svůj profesní životopis s odborníkem. Nabídka dobrovolnické práce v dětském oddělení knihovny jako doplnění praxe.

Plán – co opravdu uděláme – příklady:

leden: oslovit odborníka na profesní poradenství, propagovat klub anglického jazyka, domluvit v *Deníku* text na téma, co může maminka všechno dělat v naší knihovně;
únor: propagovat profesní poradenství, nabídnout na Facebooku možnost dobrovolnické praxe v dětském oddělení;
březen: ...

VĚRA ONDŘICHOVÁ

vera.ondrichova@gmail.com

BONUS

Mini-rozhovor s Věrou Ondřichovou o PR v knihovnách a plánované Akademii PR

Na podzim jste navštěvovala krajské knihovny se seminářem o PR. Jaké z toho máte dojmy?

Když jsme akci loni v létě chystali, vůbec jsem netušila, co očekávat. Měla jsem představu, jak vypadá PR v městských knihovnách v Praze a v Táboře. Ale že je tolik knihovníků, které PR zajímá, chtějí o něm diskutovat a hledat nové možnosti prezentace práce knihoven, to mě ohromilo. Seminářů se zúčastnilo dohromady asi 300 lidí a mám z toho moc příjemné zážitky. Lidé byli sdílní, kooperativní, vnášeli do semináře svoje zkušenosti a dobré nápady, byla to radost.

Bylo něco, z čeho jste radost neměla?

Mrzela mě ta jednorázovost. Na semináři jsme řešili, jak to udělat, aby komunikace knihovny s okolím měla jasný záměr, aby vznikl plán, který bude určovat směr. Zabývali jsme se tím, jak přemýšlí novináři, co je pro ně zajímavé a důležité. Dotkli jsme se problematiky lokálního lobbingu. Ukazovali jsme si příklady skvělé práce knihoven na Facebooku a úspěšných akcí pro veřejnost. Ale pravda je taková, že zatím málokterá knihovna má vlastního PR profesionála – a když, tak obvykle na velmi malou část úvazku. Takový člověk sice odjede z kurzu plný nových znalostí, možná i dovedností a odhodlání, ale do praxe toho pod tlakem další práce zvládne pochopitelně uvést spíš menší část. Měla jsem velkou chuť ty skvělé a zapálené lidi navštívit po měsíci znovu, zeptat se jich, co zkusili v praxi a jak to funguje. A povzbudit, aby to zkoušeli dál.

A takhle tedy vznikla myšlenka Akademie PR pro knihovníky?

Ano, vlastně přesně takhle. Akademie má být komplexní vzdělání pro lidi, kteří se PR v knihovnách věnují. Doplněné možností pracovat na projektu z vlastní praxe, průběžně konzultovat s odbornými lektory a cítit podporu dalších lidí, kteří řeší – v jiné knihovně – totéž.

Jak to bude vypadat konkrétně?

Akademie bude otevřena pro 20–25 lidí v říjnu 2016. Celkem jsou plánována čtyři jedno až dvou-

denní setkání, poslední bude v dubnu či květnu 2017. Každé setkání se bude věnovat konkrétnímu tématu. První zcela jistě strategii komunikace a plánování, další pak sociálním sítím, vztahům s médii, akcím pro veřejnost, lobbingu, rozvoji komunikačních dovedností. Prostory pro pořádání semináře nabídly krajské knihovny, každé setkání bude zřejmě někde jinde, v místech co nejpřístupnějších veřejnou dopravou. Sdružení knihoven ČR vyjádřilo projektu Akademii zásadní podporu a projekt zaštití a finančně podpoří, z toho jsem měla velkou radost. Díky tomu může Akademie v pilotní verzi odstartovat již letos. Pokud se akce povede a zúčastněné knihovny budou spokojené, určitě se dočkáme i dalších ročníků. V mezidobí se pokusíme zajistit další finanční podporu, aby si akci mohla dovolit i knihovna s nižším rozpočtem na vzdělávání.

Kolik to tedy bude účastníky stát? A je možné se již přihlásit?

Letošní účastnický příspěvek bude zřejmě 5000 korun. Předběžně přihlášky je možné posílat na adresu vera.ondrichova@gmail.com, předběžně přihlášení dostanou přednostní možnost se přihlásit závazně. Již nyní máme asi deset vážných zájemců, zatím se tedy nebojím, že bychom letos Akademii nenaplnili. Vstupní podmínky nejsou žádné – snad jen ochota účastnit se aktivně celého běhu Akademie a zkusit osvojené poznatky co nejdříve v praxi.

Ptala se **LENKA ŠIMKOVÁ**

Novou příručku o PR knihoven je možné zdarma stáhnout na adrese pr.knihovna.cz.

Týden uměleckého vzdělávání a amatérské tvorby

MEDIÁLNÍ PARTNERSTVÍ

Čtvrtý ročník Týdne uměleckého vzdělávání a amatérské tvorby se bude konat 21.–29. května 2016 po celé České republice. Od 18. ledna 2016 se zájemci mohou přihlašovat na webových stránkách www.amaterskatvorba.cz a zapojit se tak do celostátního projektu na podporu uměleckého vzdělávání a amatérské tvorby.

V posledním květnovém týdnu ožije celá Česká republika stovkami amatérských představení, koncertů, výstav, performancí, workshopů a dalších kulturních akcí. V každém z minulých tří ročníků se k Týdnu přihlásilo kolem dvou stovek pořadatelů. Třetí ročník prokázal, že hlavní myšlenka projektu si získala stabilní spektrum příznivců, kteří se hlásí se svými akcemi ze všech krajů ČR, zároveň ale oslovuje nové a nové aktéry kulturního života.

„Odpověď na otázku, proč se Týden těší každoročně takovému zájmu, patrně není složitá. Obě části projektu, amatérské aktivity i umělecké vzdělávání, jsou pevně zakotveny v české kultuře. Početná síť základních uměleckých škol i množství amatérských uměleckých aktivit ve všech oborech jsou českým fenoménem. I kdyby termín Týdne nekopíroval vyhlášení světové organizace UNESCO, jsem přesvědčena, že bychom vždy našli dostatek zájemců. Přesto musím trvat na tom, že jde o pouhý vzorek jednoho týdne, a teprve když ho násobíme počtem týdnů v roce, můžeme tyto aktivity kvantifikovat,“ dodala ředitelka pořadající organizace NIPOS Lenka Láznovská.

Tváří Týdne 2016 se stala herečka Sabina Laurinová. „Na amatérských představeních jsem vždy obdivovala upřímnou radost ze hry a jistou čistou autenticitu, kterou přináší pohled lidí, kteří mají svět divadla jako koníčka. Dnešní amatérská scéna je na vysoké úrovni a leckdy i velkou konkurencí profesionálnímu divadlu,“ vysvětlila Laurinová svůj vztah k amatérskému divadlu.

Týden uměleckého vzdělávání a amatérské tvorby pořádá Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) ve všech regionech České republiky. Cílem projektu, jehož inspirace přišla za zahraničí, je zviditelnění všech aktivit neprofesionálního umění a všech forem uměleckého vzdělávání. Záštitu nad čtvrtým ročníkem převzalo Ministerstvo kultury a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

EU READ

Budujme Evropu čtenářů

EU
READ

Osvěta a propagace čtenářství je součástí každé současné vyspělé kulturní společnosti, která si uvědomuje důležitost a přínos čtení. V České republice existuje celá řada projektů, jež se snaží různými způsoby přivést děti ke knížkám a čtení. Obdobně je tomu i v Evropě.

Snad ve všech zemích Evropské unie existují instituce, které se propagací čtenářství zabývají. Je přirozené zajímat se o podobné aktivity v okolním světě, snažit se o sdílení zkušeností, výměnu názorů a vzájemnou podporu pro dosažení stejných cílů. Již v roce 2000 proto vznikla neformální skupina EU READ – konsorcium evropských organizací, které propagují čtení ve své zemi. Na podzim roku 2015 se usklopení stalo oficiální neziskovou organizací s vlastní právní subjektivitou zapsanou podle belgického práva.

Vedle významných organizací, jako je Stiftung Lesen z Německa, Book Trust z Velké Británie, The Swiss Institute for Children's and Youth Media ze Švýcarska, Lese Forum z Itálie, National Reading Plan z Portugalska, Buchklub der Jugend z Rakouska, Stichting Lezen z Nizozemí a z Belgie a Foreningen !les z Norska, je

jejím členem také kampaň Rosteme s knihou, kterou v České republice organizuje společnost Svět knihy.

Skupina EU READ se chce v budoucnu rozšířit o nové členy z dalších zemí a má ambici stát se partnerem pro orgány Evropské unie (Evropský parlament, Evropská komise) v otázkách čtenářské gramotnosti a propagace četby. Evropské komisi záleží na rozvoji čtenářství v souladu s prioritami celé Evropské unie, mezi něž patří rozvoj komunikace v mateřském jazyce, interpersonální a občanské kompetence, schopnost učit se a všeobecný kulturní rozhled. Nejen Komisi totiž znepokojuje, že 20 procent evropské populace je funkčně negramotných (lidé, kteří dokážou číst slova, fráze a krátké texty, ale ne více), podpoře čtenářství připisuje proto velký význam.

Nelichotivou situaci, jež se odráží nejen ve výsledcích nadnárodního srovnávání PISA a PIAAC a kterou může zhoršit i příliv migrantů do Evropy, by mohly pomoci zlepšit osvědčené programy podporující čtení napříč Evropou a fungující již řadu let. Ideálním příkladem je projekt *Book Start*. Vznikl ve Velké Británii

a pro svůj dopad a efektivitu byl rozšířen do Německa, Rakouska a Itálie, jeho obdobu najdeme i v dalších zemích.

Book Start je celonárodní program, který pomáhá rodinám s dětmi v tom nejtěžším věku užívat si společné chvíle s knížkami. Prakticky každé dítě ve Velké Británii dostane do prvních 12 měsíců svého života balíček knížek včetně průvodních materiálů pro rodiče. Následně mezi 3. a 4. rokem dítěte je rodina zapojena do aktivit, které prohlubují radost ze sdílení knížek a příběhů. Tyto aktivity připravují knihovny, ale i lékaři a zařízení pro ranou péči, jež dokážou podchytit všechny rodiny bez rozdílu. Program pamatuje i na děti vyžadující zvláštní pozornost, ať už kvůli znevýhodňujícímu sociálnímu zázemí, či zdravotnímu handicapu.

V letech 2013–2014 tak bylo v Anglii, Walesu a Severním Irsku rozdáno na tři miliony knih včetně 5000 dodatečných balíčků pro děti se speciálními potřebami. Finančně projekt zajišťuje Ministerstvo kultury, médií a sportu Velké Británie a velšská vláda, nezanedbatelná je také podpora nakladatelů dětských knih. Obdobně v Německu je projekt *Lesestart* podporován Spolkovým ministerstvem pro vzdělávání a výzkum. První balíček vybraných knih dostávají miminka u svého dětského lékaře a tříleté děti pak obdrží druhý výběrový balíček v knihovně. Kromě knížek zdarma tvoří nedílnou součást také materiály pro rodiče. Druhý balíček je dostupný nejen v němčině, ale také v polštině, ruštině a turečtině, čímž Německo pamatuje také na přistěhovalce a jejich začleňování do společnosti.

Následné výzkumy prokázaly, že program je efektivním nástrojem rozvoje předškolního vzdělávání a zároveň fungujícím způsobem, jak přimět rodiče, aby svým dětem četli častěji. Také v českém prostředí lze najít projekt, jehož součástí je distribuce knížek mezi děti. *Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka* je vzdálenou obdobou, kdy knihovny ve spolupráci s místní školou odmění čerstvé čtenáře knížkou. Bylo by pěkné sledovat rozšíření tohoto projektu skutečně do každé první třídy v České republice i dál směrem k menším dětem a jejich rodičům. Správnou cestou také může být spolupráce s obcemi a městy. Projekt kampaně Celé Česko čte dětem *Moje první kniha* se snaží apelovat na

zastupitele, aby darovali svým malým obyvatelům při „vítání občánků“ dětskou knihu z nakladatelství, která vydávají hodnotnou literaturu pro děti.

Podpora čtenářství je logickým vyústěním zájmu o budoucí generace vzdělaných a samostatných jedinců. Již nyní je 14,5 % německých ekonomicky aktivních obyvatel funkčně negramotných – prakticky těžko rozumí psanému textu nebo mají problémy s písemným projevem. Výchova malých čtenářů je stejně důležitá také pro udržení kvalitní pracovní síly.

Toho jsou si dobře vědomi i zaměstnavatelé. Spolkový svaz malých a středních podniků v Německu se podíli na projektu *Můj tatka mi čte* organizace Stiftung Lesen, který je rovněž zajímavým příkladem podpory čtenářství. Cílem je oslovit pracující otce dětí do 12 let a přimět je, aby se více podíleli na čtení s dětmi. Snahou projektu je co nejvíce otcům ulehčit starosti s hledáním a výběrem vhodných knížek. Prostřednictvím jejich zaměstnavatele je tatínkům pravidelně zpřístupněn ke stažení příběh k předčítání, včetně materiálů s radami, doplňujícími informacemi i s tipy na čtení určitých pasáží. Vybrané příběhy berou v potaz zájmy dívek i chlapců, zohledňují různé věkové skupiny i kulturní zázemí.

Další příkladná spolupráce odráží situaci v Portugalsku. Stát přijal podporu čtenářství jako jednu z priorit a podporuje ji všemi dostupnými prostředky. Existuje zde organizace, jež realizuje národní plán čtení, tedy koncepčně zpracovaný strategický dokument a program pro rozvoj čtenářství. Je financována napůl ministerstvem kultury a ministerstvem školství, úzce spolupracuje se školami, z nichž každá má svou knihovnu a minimálně jednoho učitele-knihovníka. Povinnou aktivitou je *Book Time*. Jde o program, který předepisuje školkám a prvním stupňům základních škol každodenní práci i zábavu s knížkami ve třídě. Další stupeň ZŠ a střední školy se pak věnují knížkám minimálně jednou týdně. V rámci programu funguje celá řada projektů vytvářejících náplň hodin – od různých forem čtení přes hry, soutěže, návštěvy veletrhů až po setkání se spisovateli. Program poskytuje školám zázemí v orientaci na poli čtenářství i rozpočet školním knihovnám pro nákup různých typů knih.

Součástí propagace četby jsou také osvětové a reklamní kampaně. Organizace EU READ směřuje k celoevropským kampaním, které by podporovaly čtenářství napříč kontinentem společně. Stejně téma a stejný cíl má větší potenciál zahájit debatu o knížkách a čtení v širším kontextu a zvýšit tlak na podporu ze strany vlád, veřejných institucí i místních autorit. První společná kampaň proběhla v roce 2013 pod mottem „Čteme nahlas, čteme spolu“ a kampaň Rosteme s knihou ji do českého prostředí přenesla v podobě projektu *Čtenář na jevišti*, jež se zařadil mezi pravidelné a úspěšné aktivity kampaně.

V českém prostředí, kromě dalších vlastních projektů určených dětem a mládeži, zároveň kampaň Rosteme s knihou propojuje českou odbornou veřejnost a subjekty, které se různorodými způsoby snaží čtenářství podporovat. Celá řada partnerů tak vzájemně sdílí své zkušenosti, nicméně je potřeba zesílit tlak a ještě lépe kooperovat na společném postupu a lobbingu u kompetentních orgánů, aby i v České republice bylo čtení podporováno koncepčně.

Česká veřejnost by si měla být dobře vědoma důsledků, jež by přineslo opomíjení rozvoje komunikačních dovedností, empatického vnímání, kultury vyjadřování, respektování názorů jiných, porozumění obsahu sdělení a orientace v životních situacích mimo naši zkušenost, tedy opomíjení četby jako nezbytné součásti života.

BARBORA PAVLOVSKÁ

✉ info@rostemesknihou.cz

Víte, že...

Cenu Slovník roku 2016 získala česká WIKIPEDIE!

Jednota tlumočnicků a překladatelů (JTP) připravila už 23. ročník soutěže o Slovník roku, do níž bylo letos přihlášeno 54 titulů. Odborná porota, složená ze zástupců profesních překladatelských a tlumočnických organizací z České a Slovenské republiky a dalších odborníků, která se sešla 8. února 2016, to neměla vůbec jednoduché. V soutěži se totiž objevila řada pozoruhodných titulů, které na ocenění

aspirovaly, ovšem vítěz mohl být jen jeden. A na něm se všichni porotci shodli: hlavní cenu, k níž se váže finanční odměna 20 000 Kč (věnuje ji JTP), si zaslouží česká Wikipedie. Tato svobodná encyklopedie splňuje předpoklady elektronického slovníku, ale i slovníku překladového a výkladového. Její zakladatelé Jimmy Wales a Larry Sanger určitě před 15 lety, když tento nevýdělečný webový projekt „přivedli na svět“, netušili, že bude mít 280 jazykových mutací a bude obsahovat na 35 milionů hesel. V té české je jich přes 300 000 a zdárně přibývají další.

Podrobnosti o dalších oceněných titulech i o historii soutěže najdete na www.JTPunion.org/.

-ova-

Pět zásahů

aneb Postřehy z konference Do černého

Druhý ročník konference Do černého se konal 25. ledna 2016 v Městské knihovně v Praze. Program byl stejně jako v loňském roce rozdělen na dopolední přednášky a odpolední workshopy. Nutno ovšem poznamenat, že celá konference má spíše praktický ráz – účastníky tedy nečeká příliš teorie ani dlouhé referáty, jedná se o kombinaci nápadů, dobré praxe a inspirace. Co zaujalo nás?

Trénování paměti není jen pro seniory –

tréninky paměti patří v mnoha knihovnách do stálé nabídky akcí. Těší se olibě a knihovníci-trenéři paměti, zejména členové sekce SKIP ČR, ani v loňském roce nezaháleli. V jejich výroční zprávě za rok 2015 se dozvídáme, že uspořádali více než 1000 lekcí, kurzů, besed, seminářů, na nichž se sešlo více než 6000 zájemců. Mgr. Helena Orálková z Knihovny Jiřího Mahena v Brně na konferenci inspirovala k pořádání tréninků paměti také pro mladší generace. Ideální cílovou skupinou jsou například studenti, kteří musejí vstřebat a zapamatovat si velké množství informací. V brněnské knihovně takové tréninky již úspěšně pořádají a je o ně zájem.

Pozvěte si vypravěče –

dalo by se říct, že storytelling (neboli živé vyprávění příběhů) je nejpřirozenější lidská činnost, stará jako lidstvo samo. Vypravěčské umění je už něco trochu jiného. Svěbytná divadelní disciplína, kultivovaný projev, osobitá interpretace příběhu – to vše by měl dobrý vypravěč ovládat. Přesvědčil nás o tom Martin Hak, který se vypravěčství věnuje přibližně 15 let. Vyprávění příběhů nabízí

1

2

3

4

5

- 1, 2 – Charismatický Martin Hak vedl workshop storytellingu a vyprávěl o vyprávění (Foto Irena Šormová)
- 3 – Žurnalistický workshop s Leošem Kyšou (Foto Irena Šormová)
- 4 – Kolegyně z Knihovny Jiřího Mahena v Brně představily knižní lavičky, knižní automat a trénování paměti pro mladší cílové skupiny (Foto Lenka Šímková)
- 5 – Čtenář se stal mediálním partnerem konference (Foto Lenka Šímková)

jako jednu z možných cest k rozvoji dětského čtenářství, odhalení kouzelného a nekonečného světa v knihách (nejen) pro děti.

zajímavého kontextu s přítomnými knihami. Vyzkoušejte tento způsob propagace umělců i vy.

Motivujte zaměstnance – systém vnitřních grantů Městské knihovny v Praze představil Vojtěch Vojtíšek. Jako člen komise, která dvakrát ročně rozhoduje o realizaci mini-projektů v knihovně, se podělil o zkušenosti s fungováním tohoto systému. Vnitřní granty jsou určeny pro zaměstnance, kteří mohou jejich prostřednictvím uskutečnit menší projekt (do 10 000 Kč) – přínosný pro knihovnu, návštěvníky nebo i ostatní kolegy. Projekt, který je samotné bude bavit a těšit. Mohou tak například uspořádat kulturní akci či zúplnit prostředí knihovny. Příležitost k přihlášení nápadu mají dvakrát ročně, a to prostřednictvím formuláře, který pomáhá strukturovat návrh projektu. Na projekty je z rozpočtu knihovny vyčleněno 100 000 Kč ročně.

Umění do knihoven – další kolega z Městské knihovny Viktor Špaček nám názorně a velmi poutavě předvedl, jak je možné dostat umění „mezi regály“, a přiblížit je tak návštěvníkům opět jinou cestou, než nabízejí tradiční výstavní prostory, vitríny či panely. Umění mezi regály (na regálech, ve výklenkách apod.) je čtenářům takřka na dosah a může se dostat do

Knihovna jako doupě pro draky – Krajská knihovna v Pardubicích nabízí pro starší děti pravidelná čtvrtletní setkání při hře Dračí doupě. Jedná se o dobrodružnou stolní (vyprávěcí a rolou) hru na hrdiny. Hráči při ní zaujmají role vlastních vymyšlených postav a pak za ně ve hře jednají. Vzniká tak jedinečný společný příběh, jehož se hráči stanou přímými účastníky. Velmi poutavě o této aktivitě vyprávěla Kristýna Obrdlíková, která v knihovně dračímu doupěti vládne.

Odpoledne jsem se zúčastnila žurnalistického workshopu s novinářem Leošem Kyšou. Představil nám na něm sérii akcí, které Městská knihovna v Praze připravila pro zájemce o žurnalistiku. Už na počátku se ukázalo, že nad zájmem o tradiční novinářskou práci či práci v redakci převažuje „hlad“ po publikování ve světě online médií. Zájem dozvědět se, jak funguje mediální svět jako takový a jak se v něm člověk může stát úspěšným. Knihovna podle toho další obsah akcí přizpůsobila a věnovala se s účastníky blogování, youtubeingu či problematice SEO – učila je, jak se v online světě zviditelnit, a zároveň také kultivovat svůj projev.

LENKA ŠIMKOVÁ

Z OBÁLKY

Miniknihovny v ulicích

Boudo, budko, kdo v tobě bydlí? No přeče knihy! Dřevěné, plastové či kovové budky se ve veřejném prostoru rozrostly jako houby po dešti. Projekt, který je ze zahraničí znám pod názvem *Little Free Library*, se rozšířil do celého světa – a neminul ani Českou republiku. Principem těchto miniknihoven je bezplatné a volné půjčování knížek.

První miniknihovničku ve tvaru ptačí budky jsme ve *Čtenáři* zaznamenali v roce 2013. Nachází se v Chodově a vznikla ve spolupráci s týmem projektu *Mini.knihovna.cz*. Ten na svých webových stránkách zpřístupňuje také mapku knižních budek a na jeho Facebooku naleznete několik inspirativních kousků.

Ne všechny knihovničky vznikají v rámci tohoto projektu a ne všechny mají jen tuto podobu. Pouliční knihovnu může představovat i samotný regál nebo třeba několik polic ve výklenku. Knižní „budky“ mají ovšem díky svému vzhledu a výzdobě největší kouzlo. Na obálce najdete jednu velmi pěknou, která patří Městské knihovně ve Fryštáku. Kolegové nám k ní napsali: „Vzhledem k tomu, že letošní obálky *Čtenáře* mají zobrazovat místa nacházející se mimo prostory knihoven, přesto podněcující ke čtení, rozhodli jsme se vám poslat fotografie naší knižní budky, která byla ve Fryštáku zprovozněna 11. září loňského roku. Dvě půvabné dámy, jež jsou zachyceny společně s budkou, jsou autorky její výzdoby – Lenka Jasenská (stojící zleva) a Radka Trojanová (zprava).“

Foto archiv redakce

Knihovna je taková, jaký je její knihovník:

Městská knihovna v Praze slaví 125 let

Celé jedno a čtvrt století letos uplyne od doby, kdy se skupině obrozenců podařilo přesvědčit tehdejší představitele pražské radnice, že Praha potřebuje českou veřejnou knihovnu.

SUPERKNIHOVNÍCI

Co se za těch 125 let změnilo?

Knihovna se z jedné čítárny v bývalé trestnici Na Zderaze rozrostla na síť čítajících více než 40 poboček, které doplňují stanice tří pojízdných knihoven. Každý rok se v prostorách knihovny uskuteční tisíce kulturních akcí, včetně filmových projekcí a koncertů. Knihovna byla pověřena koordinací projektu *Praha město literatury*, který zapojuje Prahu do sítě kreativních měst literatury UNESCO. Aktivně se také podílí na národních rozvojových projektech vyplývajících z *Koncepce rozvoje knihoven ČR* (vývoj centrálního portálu knihoven *Knihovny.cz*, měření návratnosti služeb knihoven).

A co naopak zůstalo stejné?

Staré knihovnické pravidlo říká, že knihovna je taková, jaký je její knihovník. Proto bude výroční rok využit k připomenutí těch, kteří dělají knihovnu knihovnou. Osobnosti, které prošly knihovnickou profesí v Městské knihovně v Praze a měly na její činnost zásadní vliv, nebo se jejich práce jinak zapsala do historie MKP, budou v průběhu roku připomínány na stránce www.mlp.cz/superknihovnici.

Lidé v knihovně a jejich čtenářské zájmy budou i nadále představovány v tzv. Čtenářské minutce. Běžný pracovní den v knihovně přiblíží krátká videa s pracovním názvem *Jeden den v životě knihovníka* a v plánu je i představení studijních oborů knihovnictví a informační vědy na SŠ i VŠ. Do zákulisí knihovnického provozu se budou moci zájemci podívat v rámci *Dne otevřených dveří* v Ústřední knihovně. Den otevřených dveří připomene také 140 let od narození architekta Ústřední knihovny Františka Roitha a 130 let od narození člověka, bez kterého by tato monumentální kulturní stavba nikdy nevznikla, ředitele Jana Thona.

Vizuálně výroční rok provázejí ilustrace z knihy *Der Zoologische Garten* vydané právě v roce 1891, která nese signaturu C 185 a jejíž cesta do fondu knihovny je zatím ještě záhadou... Druhý vizuální doprovod se vztahuje k osobám knihovníků. Superknihovníci, kteří jsou k vidění na plackách, samolepkách i limitované edici hrnků, jsou dílem hlavní grafičky MKP a výtvarnice Heleny Rosové.

Co knihovnu ještě čeká?

Kromě aktivit spojených s výročím to bude rekonstrukce toalet pro veřejnost v budově Ústřední knihovny, dokončení projektové dokumentace k chystané pobočce Petřiny, zkušební provoz tzv. Knihovny v krabici a víceúčelového prostoru Dílna i testovací provoz nové podoby webových stránek.

Knihovna v číslech roku 2015

- 41 poboček + 3 pojízdné knihovny
- 40 knihoven obsluhovaných v rámci regionálních funkcí
- 486 zaměstnanců (76,5 % žen, 23,5 % mužů)
- 2 026 169 dokumentů ve fondu
- 6 159 608 knížek (a dalších druhů dokumentů) si čtenáři půjčili/prodloužili
- 902 103 stažených e-knih z www.mlp.cz; knihovna vydala 48 nových titulů e-knih
- 180 669 lidí mělo v roce 2015 platný čtenářský průkaz a alespoň jednou využili službu knihovny
- 66,6 % čtenářů knihovny jsou ženy a dívky
- 1 965 967 lidí přišlo fyzicky do knihovny za informacemi a čtením
- 3 918 akcí pro veřejnost, 155 702 lidí tyto akce navštívilo

Nejpůjčovanější kniha roku 2015

Nejvíce se v roce 2015 půjčovaly *Žitkovské bohyně* Kateřiny Tučkové, na druhém místě skončil klasik Ernst Hemingway a jeho *Stařec a moře*, třetí příčku drží *Padesát odstínů šedi* E. L. Jamesové. Nejstahovanějším titulem z nabídky e-knihovny MKP jsou Nerudovy *Povídky malostranské*.

Z tiskové zprávy -red-

Polské čtenářství – došlo se už úplně na dno?

DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, Olga a Dominika MICHALAK. *Stan czytelnictwa w Polsce w 2012 roku.* Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2015, 431 stran. ISBN 978-83-7009-780-6.

Vypadá to tak. Třebaže nejhorší výsledek je ten z roku 2008. Tehdy totiž bylo v polské populaci nečtenářů, tj. těch, kdo deklarovali, že během roku nepřečetli ani jednu knihu (kritérium statistického čtenáře), 62 %. V roce 2012 to bylo 61 %. A protože už byly uvolněny i výsledky z průzkumu v roce 2014, zdá se, že by se polská čtenářská kultura mohla odrazit ode dna. Leč nejásějme předčasně, neboť to se zdálo i v roce 2010, kdy se výsledek viditelně zlepšil (56 % nečtenářů); poté však došlo k pádu. (Pro srovnání uvedme čísla z českých výzkumů: 2007 – 17 %, 2010 – 21 %, 2013 – 16 %.) Situace je neradostná – a naši severní sousedé si to zřetelně uvědomují – rovněž na druhý a další pohledy. Ještě v roce 2004 totiž Polsko deklarovalo, že sedm a více knih přečte 24 % Poláků, v letech 2012 a 2014 je to již jen 11 %. Když se mění dosah čtení, mění se i jeho intenzita. Čím je totiž čtenářská stopa užší, tím více v ní převládá čtenářství pragmatické, tedy takové, které je s to se spokojit s tím, co se číst „musí“ (příručky, učebnice). Pokles čtení, jak už to bývá, s sebou táhne dolů i ostatní aktivity čtenářské kultury, jako je nakupování knih či návštěva veřejných knihoven. A pokud čtení je – jak se soudí – spolehlivou diagnózou společenských napětí, tak polská společnost vykazuje značný stupeň neklidu, jakož i vnitřní nesoudržnosti. To je ostatně vidno i na povrchu – viz současná politická situace (leden 2016).

Data a trendy

Polské výzkumy, které organizuje Institut čtenářství při Národní knihovně, se provozují už od počátku 90. let; pravidelně každé dva roky statistickou metodou – reprezentativní výběr, populace 15+, vzorek 1000–3000 respondentů, metoda dotazníku: *face to face*. Pokud je promítneme na časovou osu, je to již řada úctyhodná, nehledě na to, že výzkumy čtenářství – ne tak systematické a propracované – se v Polsku prováděly už od 60. let minulého století. Osobně mi není známa

žádná jiná země, která by měla za posledních dvacet pět let tak podrobnou, systematickou a souvisle v čase sledovanou zprávu o tom, co se děje s domácí čtenářskou kulturou. Ukazuje se, že spolehlivě sesbíraná data mají svou váhu tak jako tak, ale časová řada je časová řada. Data – dobré; trendy – lepší; trendy v trvání čtvrt století – čtenářologický ráj. Teprve až tato osa totiž data patřičně zhodnocuje, jakož i mezi sebou osvětluje. Mezitím se už stačil generačně obměnit i tým lidí, kteří jsou za výzkumy zodpovědní. V mnohém, v tom podstatném, se setrvává u toho, s čím se přišlo v první fázi. Jisté věci však bylo nutno změnit. Řekla si o ně i měnící se situace (rozuměj: upadající čtení). Otázka po čtení knih – zdá se – staví dnes vyšší kulturní bariéru, než tomu bylo před 25 lety. Aby se čtení u respondentů podchytilo co nejdříve, logicky se rozšířilo pojetí knihy i o její verzi elektronickou. Je zavedena i nová otázka na audio-knihy. Ale hlavně: respondenti dostávají otázku na čtení delšího textu (nejméně tři strany strojopisu) v průběhu měsíce; a protože digitální prostředí „nemyslí“ ve stránkách, je tento rozsah respondentovi „přeložen“ na parametry daného prostředí (delší článek na internetovém portále).

Klíčové poznatky

Jaké nejzajímavější poznatky kniha nabízí? Důkazem pro to, že čtení je mise výrazně sociální, je údaj o tom, že čím více osob v domácnosti přebývá, tím se čte více. Tím opět jednou padá poněkud romantický mýtus, že čtení je činnost čistého osamocení, kdy jsme vyvázáni ze všech společenských vazeb, jsouce zůstaveni pouze sami sobě. Zavedení nových proměnných ukazuje i věci, na něž dříve nedošlo, a sice že čtení koreluje s intenzivnějším zájmem o politiku, větší společenskou angažovaností a že čtenáři se rozvádějí méně než nečtenáři. Konstatováno je, že škola hraje ve výchově ke čtenářství stále menší roli. Ne tak úplně velkým překvapením je, že vzdělání přestává být tahounem čtení. Ne překvapením

proto, že dané již víme z předchozích polských výzkumů. Reforma školství, která v Polsku proběhla na konci 90. let, nevedla k tomu, že se zvýšil počet čtenářů, ale nastal pravý opak. Ba hůř: největší proporcí úbytky vykazují právě lidé s vysokoškolskými diplomy. Autorky tento úkaz nazývají „erozí étosu inteligence“ a částečně též „generačními změnami“. Nová generace vysokoškolsky vzdělaných lidí jednoduše nepřevzala vzorec těch předchozích, vzorec, v němž důraz na čtení knih patřil k jádru toho, kdo byl považován za vzdělance či alespoň vysokoškoláka. Osobně bych však dodal, že na vině není jen tato přetřžená štafeta, ale jednoduše demografická statistika. V okamžiku, kdy se na vysoké školy dostává polovina populačního ročníku, máme co činit už i se zákonitostmi Gaussovy křivky. Společenský scholarizační tlak („musíš mít titul, všichni kolem tebe ho mají“) vhná do poslucháren i ty, kteří by se tam za jiných okolností nepotřebovali hlásit. A proč by četli, když tady tak úplně dobrovolně nejsou? Když tady jsou jen proto, aby získali titul?

Škola a rodina

Máme co činit zatím s nejobsáhlejší z publikací, které se v této řadě objevily. Dilem to je tím, že přibylo několik otázek v dotazníku, dilem je příčinou fakt, že autorky se nyní snaží přijít s co nejdůkladnější analýzou toho, jak čtení souvisí se společenskou strukturou. Tedy: s čím vším čtení koreluje, a to kromě jasně viditelných proměnných, jako je vzdělání, gender/pohlaví či věk. Jde o kapitulu v mnohém spíše teoretickou, opřenou o zavedené autority, jako je P. Bourdieu, M. Nussbaumová či E. Goffman. Přemýšlí se však na pozadí polských dat. Dost obšírně je tu pojednáno o škole. Proč hraje ve formování návyků stále menší roli? Proč lidé, kteří po jejím absolvování nepokračují v dalším vzdělávání, přestávají číst zcela? Zase se mi zdá – i na základě toho, co vychází z našich výzkumů –, že škola by neměla být hlavním obětním beránkem, na něhož je svalován úpadek čtení.

Škola pouze staví na půdorysu, který byl položen v rodině. Dokáže si čtení vynutit (povinná četba), ale v okamžiku, kdy tento tlak pomine, potřeba číst mizí. Ale proč? Protože zde chybí druhý sloup – rodina. V okamžiku, kdy na čtení nejsem připraven a kdy je mi vnuceno pouze zvětšuju, pak se ho při první příležitosti nejenom zbavuji, ale namnoze na něj pro zbytek života zanevřu. Čtení se daří v dobře fungujících společenských vazbách. Není asi náhodou, že skandinávské země, kde se čte dlouhodobě nejvíce, vykazují u svých obyvatel největší důvěru ve veřejné instituce, vymahatelnost práva atd. A pokud nefunguje vazba mezi rodinou jakožto prvním čtenářsky socializačním prostředím a školou jakožto prostředím navazujícím, tak jakýmpak výsledkem tohle vše může skončit. Dobrým testem – a ukázal to i výzkum českých dětí (viz Prázová, I., Homolová, K., Landová, H. a Vít Richter. *České děti jako čtenáři*, 2015.) – je to, jak se dětem doma předčítá. Korelace mezi mírou samostatného čtení a mírou předčítání je zcela jednoznačná. Řečeno ještě jinak: do školy už je nutno přicházet s nakumulovaným kulturním kapitálem. A ten se bere pouze v rodině. Mnoho výzkumů ukazuje, že škola kulturní nerovnosti neodstraňuje, ale spíše ještě prohlubuje. Edukační optimisté, chytte se za nos. Rozhodující není program, ale spíše *niveau*, ale takové, které necílí na budování kompetencí, nýbrž na vytváření vazeb.

Nejnovější varšavská publikace není asi pro naše sousedy příliš povzbudivým čtením, pokud jde o v ní obsažená data. Leč míra důkladnosti a to, že už jde o několikero – ta řada! –, budí respekt přecházející v obdiv. Ví, že lidé z Institutu knihy a čtenářství chtějí ve svých dalších výzkumech otevřít i linii kvalitativní a že se chtějí ve větší míře orientovat i na antropologii. Zároveň se však chce věřit, že statistická linie bude pokračovat i nadále.

JIRÍ TRÁVNÍČEK #travnicek@ucl.cas.cz

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Česká čtenářská republika – vybrané fenomény
  - Systém Kramerius v roce 2015
    - 200 let knihovnictví v Karlových Varech
      - Akvizice v uplynulém roce a další příspěvky

Batovská literatura

Vstoupí-li čtenář do Knihovny Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, může ho napadnout otázka, jestli zde najde také knížky o Tomáši Baťovi. Je to správný nápad – a čtenář brzy najde odpověď. Takových knížek je tady samozřejmě dost. Jsou jich stovky.

Je tomu tak i proto, že při knihovně funguje nevelké pracoviště – Informační centrum Baťa. Působí zde od roku 2008 a přibližuje veřejnosti osobnost Tomáše Bati, rodinu Baťovu a firmu Baťa ve všech aspektech jejího působení ve Zlíně, v Československu a ve světě od roku 1894 do současnosti.

Informační centrum se ve své činnosti opírá o speciální soubor knih a brožur na téma Baťa. Jde o více než 230 knih v různých jazycích. Převažují tituly v češtině, ale sbírka obsahuje i publikace v angličtině, němčině, francouzštině, italštině, polštině či slovenštině, a také třeba v nizozemštině a švédštině. Svůj baťovský soubor naše centrum soustavně rozšiřuje, a to o přírůstky skoro z celého světa. Z poslední doby jsou to například tituly z Austrálie, Ameriky, Švýcarska, Německa... Nejstarší datum vydání – z roku 1928 – nesou publikace: Cekota, A. *Baťa neue Wege*; Baťa, T. *Zlepšení železniční dopravy*.

O čem se tady dočteme? Řekněme rovnou, že nejde jen o výrobu a prodej bot, jak by si leckdo pomyslel. Je to mnohem pestřejší – když se řekne Baťa, objeví se tematika z různých oborů lidské činnosti. Dobře to poznáváme v souboru našich knih, jak v následujících řádcích upozorníme u nedávno vydaných titulů.

Batovskou éru připomínají například tituly o vzdělávání. Tomáš Baťa totiž budoval ve Zlíně školství ve třech větvích. Nejdříve to bylo zdokonalovací celoživotní vzdělávání, pak to byla větev odborného firemního školství a dále také reformované veřejné vzdělávání. Z početné skupiny publikací o vzdělávání přináší širší pohled na problematiku mimo jiné Kasperová, D. *Výchova průmyslového člověka a firma Baťa v meziválečném Zlíně* (2014).

Hodně se publikuje také o baťovské architektuře, která se ze Zlína rozšiřovala do různých míst v Československu i Evropy a také na další kontinenty. Rozsahem čtenáře zaujme česká i anglická verze knihy *Fenomén Baťa, zlínská architektura 1910–1960* (2009), ze zahraničních přírůstků můžeme prolistovat například tituly: Denti, G. *Baťa architettura e industria* (Firenze 2010); *Architektur aus der Schuhbox, Baťas internationale Fabrikstädte* (Leipzig 2012).

Kulturní aktivity baťovské doby přibližují knihy o zdejších filmových ateliérech (*Světla a stíny zlínského filmu*), výtvarném umění (Rajlichovy memoáry *Přistřižená křídla*) a třeba také text o reklamní tvorbě (Ehrenbold, T. *Bata, Schuhe für die Welt, Geschichten aus der Schweiz*).

O baťovském podnikání a systému řízení neustále vznikají další a další publikace, jen namátkou: Korzeniowski, L. *Menedžment, podstawy zarządzenia* (Kraków 2005); Kudzběl, M. *Actionmanagement* (Bratislava 2012); memoáry S. Křečka *Má dáti – dal, pracoval jsem u Baťů* (2015). Opakovaně se vydává starý text Tomáše Bati *Zámožnost všem* (2007).

Díky pohotovosti a zkušenosti našich kolegů z knihovny se daří vyhledávat a dokupovat starší vydání baťovské literatury, někdy již hodně vzácná a těžko dostupná. A tak ve sbírce dnes už také máme tituly o Tomáši Baťovi od jeho současníků: Cekota, A. *Baťa, myšlenky, činy, život a práce* (1929); Erdély, E. *Baťa, švec který dobyl světa* (1932); Jandík, S. *Železni tovaryši* (1938).

Samozřejmě shromažďujeme různá vydání neznámějšího textu – Baťa, T. *Úvahy a projevy*. V češtině máme čtyři různá vydání – 1932, 1990, 2002, 2013. V angličtině jsou u nás dvě vydání: Baťa, T. *How I began* (Batanagar 1942); Baťa, T. *Knowledge in action: the Bata system of management* (Amsterdam 1992). Jedno vydání je v němčině: Baťa, T. *Wort und Tat* (Zlín 1936).

Specializované informace najdeme v některých vybraných typech publikací, jako jsou firemní interní tisky (příručky, učebnice, ročenky), sborníky z konferencí aj.

Zvláštní zmínku zasluží memoárová literatura, začasté velmi čtivá a poutavá. Patří sem samozřejmě paměti čelných představitelů firmy (T. Baťa, J. A. Baťa, T. Baťa jr.). A vedle nich velmi zaujmou spolehlivě podané vzpomínky důvěryhodných pamětníků: Krutil, I. *Nevšední osudy baťova exportéra* (2014); Šuleř, O. *Nech sa buček zeleňá!* (2004); Vaňhara, J. *Příběh jednoho muže a jednoho města* (1994); Menčík, F. *Poskokem u Jana Bati* (1993); Valenta, E. *Žil jsem s miliardárem* (1990).

Do memoárů se snadno začteme. Například umělec Jan Kobzáň, brilantní kreslíř a tvůrce světoznámé značky BAŤA, v knížce *Nech sa buček zeleňá!* přibližuje Tomáše Baťu takto: „Uměl se smát lepší než jiní. Chlapsky! Postavou byl jaksi mezi střední a normální výškou dobře urostlého člověka. Vypadal větší, než byl. Působil jako chlapa kus. (...) Tělo dosti útlé, mrštné, ale pohyby rázné, neukvapené. (...) Baťa každého zdravil, každého viděl – i kdybys chtěl přejít diskrétně kolem. Jeho ‚Vítám vás!‘ znělo úplně lidově, susedsky, ponašemu, valašsky a venkovsky.“

Tomáš Baťa junior ve svých pamětech vzpomíná na výstavbu druhé firemní továrny v Chile kolem roku 1965: „Postavili jsme v Melipille závod jak se sluší a patří, včetně nejmodernějších strojů a zařízení proti znečišťování životního prostředí. Postavili jsme domy pro zaměstnance a poskytli jim všechny možné služby, včetně jeslí pro děti. (...) Samozřejmě jsme se za dva za tři roky po zahájení provozu dočkali stávky. Šlo v ní však spíše o rozdíl v názorech než o tvrdé střetnutí a stávka po sobě nezanechala žádnou nevoli. Přesto nám připomněla, že v podnikání, stejně jako v politice, je popularita křehká.“

Českého čtenáře může překvapit bohatství informací ze zahraničí. Naše sbírka obsahuje tituly o vývoji jednotlivých baťovských továren a měst v cizině. Upoutává zde vynikající, objemná kniha o francouzském Hellocourtu Gatti, A. *Chausser les hommes qui vont pieds nus. Bata – Hellocourt, 1931 až 2001* (Metz, 2000). Četnější tituly jsou z anglofonních zemí: Baroš, J. *India and Czechoslovakia* (Calcutta 1943); *Bata: An Invitation to East Tilbury* (East Tilbury 1958), Carmichael, L. *Bata Belcamp: the story of the Bata Shoe Company in Harford country Maryland from 1932 to 2000* (2013). Na teritoriu střední Evropy se pohybují Ševeček, O. a M. Jemelka, *Company Towns of the Baťa Concern* (Stuttgart 2013).

V souboru máme samozřejmě také nejčerstvější tituly vydané na sklonku roku 2015 naší Univerzitou Tomáše Bati: tlustá, pětisetstránková kniha Hodáč, F. *Tomáš Baťa, život a práce hospodářského buditele* anebo brožura *Vzdělávání a výzkum ve Zlíně – od Tomáše Bati po univerzitu*.

Kromě knih a brožur nám do sbírky přibývají také periodika. Firma Baťa totiž vždy vydávala firemní noviny, jichž jsou dneska vlastně již desítky titulů vydávaných v různých dobách po celém světě. Jako vítaný přírůstek byl našemu centru před několika měsíci odevzdán soubor baťovských firemních novin z let 1953–1994 ze čtyř kontinentů: *Bata Koerier* (Nizozemsko); *Habari Za Bata* (Keňa); *Berita Bata* (Singapur); *Bata News* (Pákistán); *Bata Barta* (Bangladéš); *Noticiero* (Kolumbie); *Flask Noticias* (Chile); *Noticias Bata* (Peru). V rámci univerzitní knihovny je navíc k dispozici také hlavní list předválečné firmy Baťa ve Zlíně – noviny *Zlín*. Stejně tak zde můžeme využívat kompletní, elektronicky dostupný soubor baťovských novin *Sdělení – Zlín* (1918–1945).

JAN HERMAN ✉ herman@k.utb.cz
ZDENĚK POKLUDA ✉ pokluda@k.utb.cz

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Hana Dvořáková – Městská knihovna Havířov ✉ **Mgr. Petra Havelková** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ✉ **Mgr. Jan Herman** – Informační centrum Baťa, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně ✉ **Mgr. Zlata Houšková** – Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR ✉ **Mgr. Eva Husáková** – Obecní knihovna Chrustenice ✉ **Mgr. Jana Segi Lukavská** – překladatelka, korektorka ✉ **MgA. Bc. Petr Nagy** – literární kritik; Národní knihovna ČR ✉ **Mgr. Věra Ondřichová** – PR specialista a lektorka komunikace ✉ **Ing. Barbora Pavlovská** – Svět knihy, s. r. o. ✉ **PhDr. Zdeněk Pokluda** – Informační centrum Baťa, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně ✉ **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka ✉ **Prof. PhDr. Jiří Trávníček, M. A.** – Ústav pro českou literaturu AV ČR, Brno ✉ **Jiří Walker Procházka** – spisovatel, scenárista

Jak se budí knihovny: Knihovní fond

Dnes se dostáváme do oblasti pro některé knihovníky citlivé. Knihovní fond jsme zdědili po předcházejícím knihovníkovi. Jeho skladba se nám nemusí na první pohled líbit: možná je uzpůsoben čtenářům, které jsme zdědili spolu s ním. Vždy chceme vyhovět požadavkům všech našich čtenářů – ne vždy to ovšem jde.

Na úrovni obecních knihoven nemůžeme mít ve fondu všechno, a přesto se o to někteří z nás snaží. Některé knihovny poté vypadají spíše jako archivy, v knihovnách se vrší stohy knih, které už desítky let nikdo nečetl a číst nebude. Metodikům vstávají vlasy na hlavě hrůzou a čtenáři se přes škvár nemohou dostat k aktuálním knihám. Nebo je ani knihovna nemá, protože se jí nevejdou do regálů. Co s tím? Napišu vám, co se osvědčilo mně:

Rukávy nahoru a „vyhazovat“. Pokud na to nemáte nervy, pozvěte si svého metodika a on vám pomůže. Celou práci za vás neudělá, ale navede vás správným směrem. *Že je škoda vyhodit atlas ptáček?* Ale co s dvěma výtisky, když ten druhý je novější? A přijde se do něj někdo vůbec podívat, když si to může najít na internetu? *Povinná četba?* Ano, pokud odpovídá aktuálnímu seznamu. Pokud vám seznamy neposkytnou přímo školy v okolí, můžete je nalézt na internetu. Například četba k maturitě <http://www.milujemecestinu.cz/index.php/seznam-povinne-etby> a doporučená četba na základní škole <http://zsbrana.webnode.cz/doporucena-cetba/>.

Někdy to přesto bolí, já vím – také to mám za sebou. Vyřadila jsem přes 1000 knížek, ale prázdné regály nemáme. Skoro hned se zaplnily novými knížkami. Doplnujeme několika formami, které se vyplatí kombinovat.

Knihy jsou v dnešní době drahé, přesto se jich dá v rámci knihovního rozpočtu nakoupit hodně. Mnoho knihovníků využívá k většímu nákupu příležitosti, jako je třeba květnový veletrh Svět knihy. Naleznete zde zajímavé slevy a mnoho nakladatelství knihovníky přímo osloví k další spolu-

práci. I v průběhu roku se dá využít dalších zajímavých akcí. Stačí **odebírat newslettery nakladatelství a knihkupectví** nebo si nechat posílat katalogy.

Samozřejmě vím, že jsou mezi námi i knihovny, které mají rozpočet na knihy bohužel chudší. Úplně nejjednodušší je tedy začít využívat **výměnné fondy** z pověřené knihovny. Výhodná je domluva s metodikem, jaké složení fondu byste si představovali, a pokud máte knihovní systém, naimportujete si do něj záznamy knih a vesele půjčujete. Místní knihovna Kačice takto obohatila v roce 2015 fond o 956 knih. Středočeská vědecká knihovna v Kladně tímto způsobem v roce 2015 vypomohla 159 knihovnám s průměrem 343 knih na knihovnu. Osobně si myslím, že malá knihovna dokáže „po čistce“ či v začátcích fungovat jenom s výměnným fondem, některé si vystačí jen s ním i dlouhodobě.

Mnoho větších knihoven **vyřazuje i novější knihy**. Pro nabídky se přihlaste do elektronické konference Akvizice (<https://andrea.vc.cvut.cz/cgi-bin/mailman/listinfo/akvizice>) nebo můžete například sledovat Městskou knihovnu v Praze <https://www.mlp.cz/cz/novinky/doplnte-si-knihovnu/>.

V poslední době jsou populární akce typu „Dejte knihám další šanci“ nebo „Den pro výměnu knih“. Pokuste se o to i vy se svými čtenáři. Nebojte se dát podmínku, že přijímáte jenom knihy maximálně pět let staré. Nebo udělejte **tematický sběr knih**. My takto loni obohatili dětský fond o téměř 50 úplně nových knih.

Čas od času čtenář potřebuje něco specifického – odbornou knihu, cizojazyčnou nebo jenom tu, kterou neplánujete do knihovny zakoupit. Nezapomínejte proto na MVS. Meziknihovní výpůjční služba funguje skvěle – knihu si najdete (nejlépe v Souborném katalogu Národní knihovny – <http://aleph.nkp.cz/>), vyžádáte si ji a v malé knihovně uspokojíte i toho nejnáročnějšího čtenáře. Nezapomeňte vždy přisun nových knih náležitě propagovat, čtenáře je třeba stále na něco lákat.

Noc s Andersenem 2016

Příběhu zná ten pán víc než poštáci pohlednic a pokaždé, když končí den, zve čtenáře mezi řádky k expedici do pohádky. Jmenuje se... Andersen

text Vratislav Maňák, ilustrace Šárka Ziková, autoři knihy Expedice z pohlednice

NOC S ANDERSENEM 2016

Už po šestnácté se chystá v knihovnách, školách, klubech, domech dětí, v hasičárnách a na mnoha dalších místech **Noc s Andersenem**. Na webu www.nocsandersenem.cz každým dnem narůstá počet registrovaných míst, jsou mezi nimi účastníci z Čech i Moravy, tradičně se přidávají v knihovnách a školách na Slovensku, v Polsku, ve Slovinsku. Každým rokem narůstají také počty účastníků v českých krajských spolicích a Českých školách bez hranic, a tak Noc s Andersenem prožijí děti také na Novém Zélandu, Ukrajině, ve Španělsku, Bulharsku, Dánsku, Velké Británii, Německu, USA či Austrálii...

Letos si budeme připomínat 180 let od napsání pohádky Hanse Christiana Andersena **Malá mořská víla**. Na světě je už také pohádková pohlednice s obrázkem ilustrátorky Šárky Zikové. Text na pohlednici napsal Vratislav Maňák, autor připravované knihy *Expedice z pohlednice*, která vyjde v nakladatelství Albatros těsně před Nocí s Andersenem. Večerní vysílání chystá Rádio Junior Dvojky ČR, v Audiotéce vzniká nová nahrávka *Malé mořské víly*, aby si ji účastníci Noci s Andersenem mohli poslechnout. Nikde se nezapomíná na čtení...

Již 16. ročník akce k podpoře dětského čtení pořádá Klub dětských knihoven Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR.

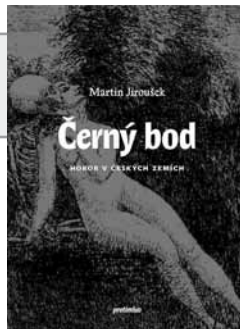
A kdy to všechno vypukne? V pátek **1. dubna 2016** a není to apríl!

Příběhu zná ten pán víc než poštáci pohlednic a pokaždé, když končí den, zve čtenáře mezi řádky k expedici do pohádky. Jmenuje se... Andersen

Poučné i kratochvilné čtení o tradici hororu v Čechách a na Moravě

JIROUŠEK, Martin. Černý bod: horor v českých zemích. Vydání první. Ostrava: Protimluv, 2015, 270 stran.

V literatuře a umění obecně odjakživa platilo – samozřejmě i zde se našly výjimky potvrzující pravidlo –, že čím větší obliby dosáhl vybraný tvůrce, dílo, žánr apod. u širokého laického publika, tím méně pozornosti se mu dostávalo ze strany odborníků (pakliže se nestal cílem jejich kritiky). V případě české populární (triviální, nízké, brakové) literatury tomu nebylo jinak a na neutěšeném stavu její odborné reflexe se pochopitelně podepsalo též čtyřicetileté období ideologicky podmíněného pranýřování a cenzurování, alespoň

Jirouškův subjektivně zabarvený, a přesto (nebo snad právě proto?) nadmíru poutavý výklad sice nemůže suplovat dosud chybějící dějiny hororové literatury v českých zemích, i tak ovšem představuje významný přírůstek na poli tuzemské reflexe populární literatury a kultury vůbec.

co se týče některých (sub)žánrů, zahraničních literatur nebo „nevhodných“ autorů. Zásadní obrat bohužel v tomto směru nepřinesl ani rok 1989 a následující léta relativní vydavatelské svobody – několik málo záslužných prací s touto tematikou možná osvětlilo vybrané kouty třinácté komnaty tuzemského písemnictví, její valná část ovšem nadále zůstává neprobádána či přinejmenším blíže nepředstavena čtenářské veřejnosti.

Nelze se pak divit tomu, že osamělé hlasy na poušti tuzemské reflexe brakové literatury často patří neskrývaným příznivcům pojednáváných

žánrů a poetik, kteří ve svých leckdy nadmíru erudovaných výkladech nezdědka zakopávají o přemíru vlastního nadšení. K takovým autorům je nutno počítat též Martina Jirouška (nar. 1972), ostravského badatele, majitele antikvariátu a kulturního publicistu, jehož odborný zájem se dotýká pestré škály české i zahraniční literatury a filmu (mj. avantgardy, expresionismu či hororu). A právě dějinám hororu v českých zemích věnoval svou první knihu nazvanou *Černý bod*, která po jistých průtazích nakonec vyšla zásluhou Jiřího Macháčka v ostravském Protimluku. Sice brožovaná, ale poměrně velkoryse vypravenou publikací, alespoň co do množství i kvality obrazových reprodukcí a nápaditosti typografického zpracování, uvádí autorova předmluva „Horor v pravé poledne“, která bohužel v přítomném svazku představuje jediný pokus o vskutku odborně laděnou reflexi pojednávajícího fenoménu.

Jirouškův čtivý, leč poněkud neučesaný průvodce po stopách děsu v tuzemské literatuře totiž spíše než hlubší analýzu příslušného tématu nabízí přehled zajímavých autorů, děl a motivů dané proveniencí. Přehled sice úctyhodně široký (o autorově sečtěllosti netřeba pochybovat), nemálo poutavý a místy dokonce objevný, přesto však pohříchu rezignující na dosažení kvalit sku-

tečně odborné práce. Mnohého čtenáře tak zarazí výrazná absence sekundární literatury, ať už ve formě citací, parafrází nebo odkazů, stejně jako samotný autorův jazyk, který si svou květnatostí a expresivitou (někdy ovšem i patetičností a neurčitostí) příliš nezadá s rozebíranými básněmi a prózami. Jirouškova práce tak v jednom ohledu připomíná „čítanku světového frenetismu“ *Vyprávění nočních hubeňourů* (Pulchra 2013), jejíž autor – spisovatel, výtvarník a performer Patrik Linhart – se rovněž pokusil osobitým způsobem splatit některé dosavadní dluhy české literární historie (ani o tomto spřízněném titulu ovšem v knize nepadne jediná zmínka).

Navzdory tomu je vydání *Černého bodu* vítaným a záslužným počinem, třeba jen pro úctyhodný autorův záběh – vedle nezbytného zohlednění dlouhotrvajícího podílu německého živlu na zdejší literární produkci, potažmo vlivu českých překladů kýžené zahraniční beletrie, jsou pro Jirouškův výklad příznačné četné exkurzy do tuzemské i světové filmové tvorby a do svého hodnocení vybraných knih nadto zahrnuje rovněž jejich výtvarnou stránku (obálka, ilustrace, typografie, popřípadě materiál jsou podle něho „mnohdy určující prvky, jež pomáhají dotvářet atmosféru hrůzy a nenapodobitelné kouzlo děsu“). Autor kromě toho oplývá darem nacházet paralely mezi jednotlivými díly napříč časem, jazyky i druhy umění. A přestože se při hledání pojetek mezi nejrůznějšími plody hororového žánru občas nechává trochu unést, samotná idea dějin hororu coby jediného, byť nesmírně košatého příběhu rozhodně má svoje opodstatnění.

Sympatie vzbuzuje i Jirouškovo skálopevné přesvědčení o výjimečném postavení tuzemského hororu v celosvětovém kontextu, ačkoliv se nabízí otázka, zda by podobný závěr neskýtal rovnocenně detailní pohled na některé jiné literatury. Bez větších výhrad lze ovšem přijmout autorovu tezi o groteskně jako specifickém prvku tuzemského hororu, která našla své místo – stejně jako Jirouškovy oblíbené přívlastky čerpající ze znalosti poetik jednotlivých autorů – kupříkladu v následující bilanci českého přínosu na poli hororového žánru: „Česká scéna od 19. století plodí suverénně podané hrůzostrašné příběhy, dábelké kousky pohybující se na hraně hoffmannovské tajuplnosti, Poeova kalkulu a osobitě české grotesky. Vytváří neopakovatelnou poetiku

vyrůstající z jedinečného genia loci a z originální transpozice světové scény. Stejně tak ji obohacuje.“

Snažili-li se autor vzbudit dojem, že svou knihou vstupuje na pole neorané („psát *Černý bod* znamenalo sumarizovat zatím neprobádané končiny českého hororu, respektive hororu v českých zemích“), dopouští se tím křivdy na svých předchůdcích. Těch sice není mnoho, ale jejich jména by si tím spíše zasloužila v podobné práci alespoň stručnou zmínku. Vyjma projevů uznání několika editorům významných antologií, potažmo překladatelům hororové klasiky (Josef Škvorecký, Jan Zábřana, Tomáš Korbař) a odkazů k hrstce autorů povětšinou starších a úzce zaměřených statí (předmluva F. V. Krejčího k vydání Kolárovyč *Pekla zplozenců* z roku 1906, studie Vítězky Pihertové *Praha Jiřího Karáska ze Lvovic* nebo práce Franka Wollmana *Pověst o bílé paní v literatuře a v tradicích českého lidu*) Jiroušek nijak nereflektuje dosavadní historii zdejší recepce a reflexe literárních plodů hororového žánru. Čtenář se dokonce nedočká komentáře ani k některým jménům (editor Ivan Slavík) a titulům (sborník studií *Strach a hrůza*) ze závěrečných seznamů vybrané použité, respektive sekundární literatury, kde ostatně chybí celá řada neopominutelných zdrojů (za všechny jmenujme alespoň Adamovičův *Slovník české literární fantastiky a science fiction*).

Ocenit je naopak nutno autorovu práci s literárními prameny – jak celkový počet a různorodost pojednáváných děl (původní i přeložené prózy a básně více než stovky autorů), tak zevrubnost jejich představení a zařazení do širšího kontextu. Výběr spisovatelů a textů vychází z Jirouškova záměru představit zejména kořeny českého hororu v 19. století a jeho následný vývoj v první polovině 20. století. Jeho práce je nadmíru cenná právě tím, že obětavě shromažďuje, pečlivě třídí a zasvěceně komentuje málo známá a dnes jen obtížně dostupná beletristická díla (čímž oživuje mnohdy neprávem zapomenuté postavy naší obrozenecké až prvorepublikové literární scény). Zůstaneme-li u spisovatelů z Čech a Moravy, nalezneme tu české klasiky (Mácha, Erben, Neruda, Arbes) i jména povědomá jen málokomu (J. J. Kolár, E. A. Hruška, Emanuel z Lešehradu, J. Havlasa, F. A. de la Cámara, J. Šimánek, K. Švanda ze Semčic), autory spjaté s konkré-

ním uměleckým proudem či hnutím (dekadenti a symbolisté z okruhu *Moderní revue* – J. Karásek ze Lvovic, K. Hlaváček, A. Breiský a další) i bytostné solitéry (L. Klíma, J. Váchal), nechybí zde početná skupina českých Němců a Rakušanů (K. H. Strobl, R. Slawitschek, G. Meyrink) ani několik žen (J. Sumín, A. M. Tilschová).

Devatero kapitol *Černého bodu* nepodává jednoznačně chronologický přehled vývoje hororového žánru v tuzemské literatuře, nýbrž klade při Jirouškem zmiňované „sumarizaci hororu v českých zemích“ velký důraz též na hledisko motivicko-tematické. Již v první kapitole věnované počátkům českého hororu – za klíčový autor považuje rok 1853, kdy u nás vychází první překlad E. A. Poea (povídka *Zlatý chrobák*), Kolárův „mistrovský románový horor“ *Pekla zplazenci* (obojí shodou okolností na stránkách *Lumíru*) a první knižní vydání Erbenovy *Kytice* (včetně balady *Svatební košile*, „grandiózního hororu ze záhrobní“ – tak narazíme třeba na glosu týkající se filmových zpracování pověstného pobytu lorda Byrona, P. B. Shelleyho, Mary Shelleyové a doktora Polidoriho ve vile Diodati na břehu Ženevského jezera v létě 1816, označovaného autorem pro změnu za výrazný mezník ve formování hororového žánru vůbec (řeč je o snímku Kena Russella *Gothic* z roku 1986 a *Strašidelném létě* Ivana Passera natočeném o dva roky později). Zvláště poslední kapitoly pak sledují převážně už jen výskyt vybraného motivu či spíše motivického okruhu – upíra, satanismu, lidských ostatků, rakve, očí nebo třeba zelené barvy – napříč dějinami hororového žánru.

Z knihy Martina Jirouška je cítit nostalgie po starých dobách, které se z dnešního pohledu – alespoň v souvislosti s hororem – jeví být až překvapivě bohatými a odvážnými. Je vsutku s podivem, kolik pozoruhodných textů tohoto žánru v českých zemích na přelomu 19. a 20. století vznikalo nebo se do češtiny překládalo (celá řada literátů přitom napomáhala hororu etablovat se na tuzemské scéně činností autorskou, překladatelskou i vydavatelskou). Vycházely knihy prověřené časem i díla nadějných současníků, zakládaly se žánrově vyhraněné edice, hororové příběhy se pravidelně objevovaly na stránkách dobového tisku a byli to dva rakouští spisovatelé z Čech – jihlavský rodák Karl Hans Strobl spolu s Alfonsem von Cibulkou z Ratboře u Kolína –,

kteří dali vzniknout (několik let před zrodem slavného amerického magazínu *Weird Tales*) vůbec prvnímu časopisu specializovanému na fantaskní horor (měsíčník *Der Orchideengarten* vycházel mezi lety 1919 a 1921 v Mnichově).

Martin Jiroušek je ve svých soudech často nemiřitelný, o to více pak může leckoho překvapit doklad proměny jeho hodnocení konkrétního díla, jaký nám skýtá letmý pohled do autorova staršího textu s názvem *Ho(r)ror v českých zemích* (viz *Host* 7/2004) – již zmiňovaný Passerův snímek *Strašidelné léto* se od té doby v jeho očích proměnil z „citlivě impresionistického“ filmového ztvárnění dané látky ve snímek „impresionisticky mdlý“. Předpokládáme však raději, že většina názorů tradovaných v přítomné knize se může pochlibit větší mírou konzistentnosti. Lehce iritující je také Jirouškovo nadužívání dnes oblíbeného termínu *postmoderna* (či *postmoderní*) – Kolárovi *Pekla zplazenci* jsou podle něho „postmodernější kus, než je samotná postmoderna“, černý román *Černý Beneš aneb Bratrovrah a palič* stylem vyprávění údajně „připomíná autory současné postmoderny“ a děj kolportážního románu *Dobrodružství Babinského* je prý „postmoderním způsobem rozptýlen do několika vedlejších větvi“. Soustředěnou četbu pak místy narušují zbytečné tiskové chyby, kterých se autor s korektorkou nevyvarovali ve vlastním textu, seznamech literatury ani jmenném rejstříku.

Jirouškův subjektivně zabarvený, a přesto (nebo snad právě proto?) nadměrně poutavý výklad sice nemůže suplovat dosud chybějící dějiny hororové literatury v českých zemích, i tak ovšem představuje významný přírůstek na poli tuzemské reflexe populární literatury a kultury vůbec. Podobně jako Linhartovo *Vyprávění nočních hubeňourů* totiž nabízí zasvěceného (byť čtenářsky orientovaného) průvodce nedostatečně zmapovaným územím vybraného žánru, dotýkajícího se alespoň letmo řady zásadních témat (od vlivu zahraničních vzorů po sepětí hororu v literatuře a filmu). *Černým bodem* tak jistě nepohrdne žádný z dnešních ctitelů *básníků hrůzy*, který si jeho četbou může smysluplně a příjemně ukrátit dlouhou chvíli při čekání na vytouženou odbornou monografii, která by do hloubky a s vědeckou seriózností osvětlila samu podstatu hororu coby literárního žánru a shrnula celé jeho tuzemské dějiny.

Stvořte si v knihovně vlastní literární doupe

Foto Martin Kibi Fořt

Lektorka a spisovatelka dětských knih **Klára Smolíková** provázela čtenáře tohoto časopisu workshopy v deseti lekcích své workshopové kuchářky. Nyní se při psaní volného pokračování návodů, jak obohatit lektorskou nabídku knihoven, spojila se spisovatelem sci-fi a fantasy **Jiřím Walkerem Procházkou**. Společně totiž snáze obsáhnou rozpětí, které se klene od hravých literárních aktivit s dětmi po citlivé vedení ambiciózních budoucích spisovatelů. Ač jsou manželé, dohromady rádi školí, besedují a dokonce i píší.

Kdo by měl pořádat literární workshopy? Kdo může ostatní zasvětit do tvorby? Musí to být spisovatel? Jakou důvěru má na poli literární tvorby učitel? Anebo může být průvodcem poučený znalec knih?

Pokud se zamyslíme nad zákonitostmi procesu tvorby, je knihovna pro literární dílny jako stvořená. Důvěrné prostředí tvořené knihami, zapálenými čtenáři a sečtělými knihovníky... Tak pojďme začít lekci na tvorbu prostředí.

Příběh, nebo prostředí? Co bylo dřív?

Jsou spisovatelé, kteří vystaví nejprve příběh, vědí, jak příběh začíná a jak skončí. Details, popisy, maso, krev a make-up nanášejí dodatečně. Jiní tvůrci vidí nejprve scény, záblesky, cítí atmosféru a pečlivě budují prostředí, než do něj své hrdiny vpustí. Pro potřeby rozčlenit témata jednotlivých lekcí se zkrátka někdo musí přizpůsobit. V našem případě Jiří, protože Kláře vyhovuje nezačínat příběhem, ale tvorbou kulís, zvolením

místa, aniž je zatím jasné, co by se zde mělo odehrát.

👤 Každý popis prostředí by v sobě měl mít zrnko akce, pohybu či děje. Jen tak neztratíme čtenářovu pozornost.

V knihovně bylo ještě větší ticho než kdy jindy. Jak jsem kráčet po podlaze pokryté šedivým lino-leem, na nohou nové kožené boty, tvrdě a suše po ní klapaly. (Murakami: Podivná knihovna)

Spisovatel-turista

Vysvětlovat, že spisovatel musí být především sečtělý, znalý literárních krajů, by bylo nošením dříví do lesa. Na prahu vlastní tvorby je však třeba zdůraznit, že tvůrčí psaní nemůže být kompilátem přečteného. Spisovatel nemůže jen žonglovat s tím, co si někde přečetl, musí vystavět prostředí i z dalších kamenů, a to ze zkušenosti – vlastní či zprostředkované. Někdy stačí doslova vzhlédnout od stolu.

Tomu, kdo chce psát, nestačí jen číst, uzavřít se v bezpečném světě knih. Musí také umět vnímat svět kolem sebe.

Když sedím ve své knihovně v noci, pozoruji v kuzlech světla neúprosná hejna prachu, vířícího se ze stránek i z mé kůže, a v chabém pokusu o vytrvalost pravidelně stírám jednu mrtvou vrstvu za druhou. (Manguel: *Knihovna v noci*)

Volba světa

Nebudeme začínat přímo celými planetami nebo podzemními komplexy. Pro začátek úplně postačí známá prostředí. Tedy ta, v nichž se pohybujeme, která jsme navštívili. Ten, kdo nebyl v životě v lese nebo v divadle, velice těžko je popíše. U dospělých adeptů spisovatelského řemesla však znalost prostředí obnáší víc než jednu letmou návštěvu. Pro nastudování reálií je třeba udělat průzkum, ponořit se do pramenů, mluvit s domorodci, splynout s nimi. Což může znamenat opakované exkurze, dlouhodobý pobyt, zkrátka infiltrování do prostředí.

Pokud si zvolíme svět fantastický, budeme při jeho popisu stejně vycházet z míst, která známe.

Foto Miloš Lacika

To jsou naše základní stavební prvky. I ve středověkém lese plném skřetů roste kapradí, které se po ránu vlní v mlžném oparu, a vlhkost se nám vpíjí do nohavic úplně stejně, jako když jsme s dědečkem vyrazili do lesa na houby.

Někdo si prostředí, o kterém chce psát, ukládá do paměti, další si ho fotí nebo si přímo na místě dělá poznámky, aby si je potom při psaní znovu zpřítomnil.

Prošel zdobenou zahradní brankou, ale ještě na schodech se zarazil. Nízké podzimní slunce se do zahrady už neprodalo. Vypuštěné jezírko plné spadaneho listí, oprýskaný altán, všechno tu působilo tak tísnivým dojmem, že od záměru si zde číst moudře upustil a rezignovaně se vydal k domu. (Smolíková: *H. U. S.*)

Kromě osobní obeznámenosti je tu druhý zdroj inspirace, a tou jsou místa popsaná literaturou. Pohádky, dobrodružné příběhy, detektivky pro malé i velké, a poslední dobou oblíbená fantasy nebo sci-fi – to vše jsou literární pohlednicová alba, kterými se musíme naučit listovat. V našich hlavách jsou samozřejmě také kulisy filmové, fotografické obrazy, prostředí počítačových her či knižní ilustrace. My je však musíme převést do slov a literatura je nám při tomto převodu zasvěcenou průvodkyní.

Je třeba pozorně vnímat prostředí nejen při cestování, ale i během sledování filmů, prohlížení fotek nebo hraní počítačových her. Vjemy se však musí přetavit ve slova.

Celé nebe se plnilo světélkujícími objekty, mezi nimiž se proplétali honáci na zářících strojích, obratně prolétali mezi gigatunami živé, vlnící se masy, která by dokázala rozdrtit i tuto planetu. (Jiří W. Procházka: *Hvězdní honáci*)

Pět smyslů, pět možností

Nezapomínejme na skutečnost, že náš hrdina či vypravěč nemá jen oči, že prostředí vnímáme všemi smysly. Tomu by měl odpovídat i popis. Čtenář nechce číst detailní výčet všeho viditelného, znát všechny míry, počty, barvy a detaily, touží po zážitcích, ne vyčerpávající vědecké zprávě. Nesmí se v prostředí ztratit a nesmí zde zůstat sám bez opory hrdiny a příběhu. Představte si, že jste čtenáře pozvali na prohlídku zámecké expo-

Čtenářská dílna
Foto archiv autorů

zice. Aby byl spokojený, musí mít výmluvného průvodce, který ho nezahltí rozvleklým výkladem ke všem exponátům. Vybere jen vzorek, ty, které jsou podstatné pro příběh a jeho atmosféru.

Napišeme si na papír lidské smysly: zrak, sluch, čich, hmat a chuť. Zkusíme popsat prostředí tak, jak ho smysly vnímáme. Zvolíme si třeba **temný les** (pohádka, fantasy, dětský dobrodružný příběh, detektivka):

- ▶ zrak – vysoký, černý, hluboký, hrozivý, s obřím stromy, s mýtinami plnými květů, s močalem;
- ▶ sluch – zpěv ptáků, vrzání větví ve větru, houkání sovy, dupání kanců, bublání potůčku;
- ▶ čich – vůně květů, pach tlejícího listí, vůně hub, bahenní zápach, vzduch po dešti;
- ▶ hmat – hrubá kůra, pichlavé ostružiní, měkký mech, rozbahněná cesta, do které se boří nohy;
- ▶ chuť – lesní jahody a další plody, voda ze studánky, hlína, hořký hřib, štiplavá pachučí kouře.

Popisujeme nejen to, co vidíme, ale i co slyšíme, čeho se dotýkáme, do slov můžeme převést vůně, pachy a chutě.

Přirovnání

Přirovnání jsou kořením jazyka a jejich využití není jen při popisu prostředí. Nesmí se sice nadužívat, ale používání a vymyšlení přirovnání slouží jako osvěžující prvek. Vyjít můžeme ze slov z předchozího cvičení.

- Nejprve můžeme zvolit jednodušší přirovnání:
- ▶ hluboký – jako vesmír, jako bezdná studna, jako horské jezero;
  - ▶ temný – jako noční nebe, jako inkoustová čern;
  - ▶ stromy – vyšší než větrné elektrárny, vysoké jako mrakodrapy.

Dále můžeme tvořit originální, nezvyklá přirovnání:

- ▶ hluboký – jako kráter spící sopky, jako vodopád zapomnění;
- ▶ temný – jako myšlenky vraha, temnější než havraní křídla;
- ▶ stromy – připomínaly zetlelé kosti, obří loutky, shrbené jak stařenky ve frontě na maso.

Literární počasí aneb jak pracovat s atmosférou

Prostředí může být sebelépe popsané, ale pokud do něj čtenáře nevtáhnete, stane se z pracně vystavěného světa jen mrtvá kulisa. Část románů a povídek začíná právě popisem počasí, protože tak se snáze navodí atmosféra.

Lehko na cvičišti

Krátká cvičení mohou být postavena jen na ústním projevu, kdy účastníci literární dílny reagují na zadání, což je vhodné pro děti. Holky a kluci mohou přímo při workshopu plnit úkoly, skládat slova či věty, samostatně psát. Zadání však musí být přesně vymezená a čas na jejich zpracování nesmí být příliš dlouhý. U studentů a dospělých účastníků lze úkoly směřovat na domácí zpracování, při samotném setkání se potom čtou a rozebírají.

Konkrétní cvičení k tomuto textu, další ukázky a náměty pro práci na vytváření literárního prostředí naleznete v elektronické verzi tohoto článku na <http://ctenar.svkkk.cz>.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA a KLÁRA SMOLÍKOVÁ

Podklady jsou čerpány
z databází KKL, ANL a Anopress

POMAHAČ, Richard. Lexikon – Digitalizované knihovny: jaké podmínky platí pro veřejně přístupné knihovny? *Veřejná správa*, 2016, č. 2, s. 29. ISSN 1213-6581.

Autor, který přednáší na Právnické fakultě UK, se ve svém příspěvku věnuje situaci, kdy dochází k převedení díla z analogové do digitální podoby a následně pak k vytištění digitální verze tohoto dokumentu v knihovnách. Dále vysvětluje určité články směrnice 2001/29 (*Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti – pozn. redakce*). Zabývá se rozhodnutím čtvrtého senátu Soudního dvora Evropské unie, týkajícím se práva veřejně přístupných knihoven na digitalizování děl z jejich sbírek, je-li tento úkon nezbytný pro zpřístupnění děl uživatelům knihoven prostřednictvím zařízení k tomu určených a umístěných v prostorách knihoven.

LUFFER, Jan a Veronika DANEŠOVÁ. Poznávání Asie a Afriky v knihovně Orientálního ústavu AV ČR. *Akademický bulletin*, 2015, č. 11, s. 2–5. ISSN 1210-9525.

Autoři příspěvku popisují Všeobecnou knihovnu Orientálního ústavu Akademie věd České republiky – její založení, historii, která je přímo navázána na historii Orientálního ústavu AV ČR, mezníky činnosti této knihovny. Seznamují se vzácnými a jedinečnými fondy, jejich jednotlivými částmi (například s korejskou a čínskou knihovnou), minulým i současným umístěním knihovny. Druhá část příspěvku je věnována formálně vyčleněnému fondu Lu Sünovy knihovny, který je v čínštině. Popisuje tento vzácný fond a zaměřuje se na určitá konkrétní díla.

PROCHÁZKA, Jiří. Ještě k výstavě aktů v knihovně AV ČR. *Psychologie dnes*, 2016, č. 1, s. 4. ISSN 1212-9607.

V příspěvku autor (poradenský psycholog, člen Asociace manželských a rodinných poradců ČR, o. s., i Genderové expertní komory ČR) reaguje na komentář kritizující činnost komory a rozhodnutí ředitele Knihovny Akademie věd ČR o zrušení výstavy. Předkládá svoje stanovisko k tomuto rozhodnutí i k samotnému zveřejnění výstavy v prostorách Knihovny AV ČR a vysvětluje a zdůvodňuje svoji reakci.

VRÁNKOVÁ, Jana. Hravost neškodí ani u vážných věcí. *Biblio*, 2016, 4(1), s. 20–21. ISSN 2336-1921.

Článek popisuje netradiční činnost Josefa Páchy a jeho tiskařství. Tato činnost spočívá ve vystavování „knih“, které se nedají číst – tedy různých předmětů zobrazujících knihy. Takové objekty tiskař úspěšně představuje v knihovnách nebo v rámci knižních veletrhů po celé České republice.

RŮŽIČKA, Jiří. Do cenných sbírek nechá nahlédnout eBadatelna. *Právo – střední a východní Morava*, 2016, č. 27 (20160202), s. 10. ISSN 1211-2119.

Článek nás seznamuje s projektem sedmi pamětových institucí Zlínského kraje. Portál eBadatelna (<https://ebadatelna.zlkraj.cz>) umožňuje vstup do sbírek fondů Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně, čtyř muzeí, galerie výtvarného umění a hvězdárny. Autor článku uvádí, z jakých zdrojů byl projekt realizován, dále popisuje stručně realizaci projektu, jeho přínos, cenu a dobu trvání. Podrobněji se věnuje zpřístupněnému fondu, který zahrnuje 460 000 stran dokumentů a 860 hodin filmů. Fond obsahuje například 610 monografií vydaných po roce 1800, dále staré tisky a noviny, mapy, fotografie, skleněné negativy apod.

TELARÍKOVÁ, Tereza. Bílovec se pyšní novou moderní knihovnou. *Právo: severní Morava a Slezsko*, č. 284 (20151207), s. 15. ISSN 1211-2119.

Autorka nás seznamuje s nově otevřenou městskou knihovnou v Bílovci, která byla zprovozněna spolu s centrem pro seniory. Knihovna je umístěna ve zrenovované budově na Slezském náměstí. Dále článek popisuje nedostatky bývalého a pozitiva nového umístění této knihovny (například bezbariérový přístup, více počítačů apod.).

ZÍDEK, Petr. Zavření knihovny zbrzdí projekty. *Lidové noviny*, č. 292 (20161216), s. 4. ISSN 0862-5921.

Příspěvek reaguje na zprávu o plánovaném uzavření Národní knihovny České republiky. Autor vysvětluje, proč se celá akademická obec staví striktně proti tomuto záměru. Dále předkládá názory členů akademické obce na dopad uzavření knihovny na jednotlivé projekty a instituce.

Před 70 lety, **2. 4. 1946**, se narodila anglická autorka humoristických románů **Sue Townsendová** († 10. 4. 2014),

kteřá se proslavila sérií o Adrianu Moleovi (*Tajný deník Adriana Molea, Hořké zrání Adriana Molea, Pravdivá zpověď Adriana Molea* a další, celkem osm dílů).

Před 170 lety, **4. 4. 1846**, se narodil francouzský básník **Comte de Lautréamont** († 1870; vl. jm. Isidore Lucien Ducasse), předchůdce a vzor dadaistů a surrealistů. Proslavil se svou jedinou knihou *Zpěvy Maldororovy*.

Před 105 lety, **4. 4. 1911**, se narodil **Václav Čtvrtek** († 1976), český spisovatel knih pro děti a mládež, mj. i pohádkových příběhů adaptovaných do podoby televizních večerníčků (*Maková panenka, Rumcajs, Víla Amálka, Pohádky z mechu a ka-pradl* a další).

Před 70 lety, **4. 4. 1946**, se narodil maďarský spisovatel, dramatik a esejist **György Spiró**, z jehož díla vyšel český román *Pod značkou X* a několik divadelních her (*Kuřecí hlava, Šejdíř, Zahrada* aj.).

Před 390 lety, **9. 4. 1626**, zemřel anglický vědec, filozof a státník **Francis Bacon** (* 1561), který ve vysokých funkcích sloužil u dvora Jakuba I., než byl sesazen a uvězněn pro korupci. Později však dostal milost. Pak se věnoval filozofickým spisům. Mnozí spekulují, že právě on by mohl stát za Shakespearovými dramaty. Česky vyšel výbor z jeho *Esejů*.

Před 50 lety, **10. 4. 1966**, zemřel anglický spisovatel **Evelyn Waugh** (* 1903), autor románů *Sestup a pád, Křehké nádoby, Hrst prachu, Drazí zesnulí* či *Návrat na Brideshead*.

Před 110 lety, **13. 4. 1906**, se narodil irský dramatik a prozaik **Samuel Beckett** († 1989), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1969); většinu života prožil ve Francii a psal i francouzsky – často pak

svá díla převáděl do angličtiny nebo naopak z angličtiny do francouzštiny; autor románů *Murphy, Tso, Molloy, Malone umírá* a *Nepojmenovatelný*, knihy *Novely a texty pro nic* a především proslulé hry *Čekání na Godota*, díky níž se zařadil mezi přední představitele absurdního divadla; z dalších dramát uveďme *Konec hry, Šťastné dny* nebo *Poslední pásku*.

Před 130 lety, **15. 4. 1886**, se narodil ruský básník, překladatel, literární kritik a teoretik **Nikolaj S. Gumiljov** († 1921), manžel básničky Anny Achmatovové, zakladatel skupiny „Cech básníků“, jejímž programem byl akméismus; český vyšel výbor z jeho básní *Cizí nebe*; byl popraven po jednom z prvních vykonstruovaných procesů po bolševické revoluci.

Před 120 lety, **16. 4. 1896**, se narodil francouzský básník a dramatik **Tristan Tzara** († 1963), jeden ze zakladatelů dadaismu.

Před 400 lety, **23. 4. 1616**, zemřeli shodou okolností pravděpodobně ve stejný den dva největší autoři renesance: španělský prozaik a dramatik **Miguel de Cervantes y Saavedra** (* 1547) a anglický básník a dramatik **William Shakespeare** (* 1564), označovaní za největšího a nejhranějšího dramatika všech dob – jestliže v ostatních uměleckých oblastech je těžké určit jméno jednoho „největšího“, pak u Shakespeara se v oblasti dramatu vzácně shodují skoro všichni. Dodnes je jeho dílo živou výzvou pro překladatele, divadelní i filmové režiséry a herce. A dodnes obestírá jeho život množství tajemství, dohadů, nejasností a „černých děr“, které zavádějí podnět k mnoha často až fantastickým spekulacím: existoval vůbec? mohl on sám napsat takové dílo? neskrývá se za ním někdo jiný/jiní? To o Cervantesovi je toho známo mnohem více a jeho dobrodružný život by vydal na několik románů. Vedle cyklu dvanácti *Příkladných novel* proslul zejména dvojdílným románem *Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha*, který vznikl jako parodie na tehdy populární středověké rytířské romány. Údajně je to dnes po *Bibli* nejpřekládanější kniha světa (přeložena byla do 85 jazyků) a patří ke klíčovému dílům světové literatury. Shakespearovy komedie, tragédie, romány a historické hry (celkem napsal 39 her, nebo alespoň tolik se jich dochovalo) či cyklus 154 sonetů snad ani netřeba jmenovat.

Před 90 lety, **28. 4. 1926**, se narodila americká spisovatelka **Harper Leeová** († 2016), která se proslavila svým nadlouho jediným románem *Jako zabít ptáčka* z roku 1960, oceněným Pulitzerovou cenou; román byl v roce 1962 úspěšně zfilmován a stal se světovým bestsellerem. Až v roce 2015 autorka vydala svůj druhý román *Postav hřídku*, který ale původně napsala dříve než *Jako zabít ptáčka*.

Rekonstrukce soukromé knihovny Johna Deeho

John Dee (1527–1609) byl vědcem na dvoře královny Alžběty I. Zajímal se o astronomii, matematiku a starověké dějiny, ale také o astrologii, alchymii a svět andělů. Byl poradcem navigátorů, kteří směřovali do „Nového světa“. Proslýchá se, že mohl být královním špiónem, například v jednom dokumentu kódovaném v „řeči andělů“ se nachází slovo *Madrid*. Na univerzitě v Cambridgeu založil Trinity College.

Bydlel v Mortlake na okraji Londýna, kde shromáždil přibližně 3000 knih a 1000 rukopisů. V osmdesátých letech šestnáctého století cestoval po Evropě. Mimo jiné byl hostem císaře Rudolfa II. a žil delší dobu v Praze a jižních Čechách. Během jeho evropských cest byla jeho knihovna v Londýně rozkradena. Po návratu se neúspěšně snažil ji znovu vybudovat.

V současné době se knihy z jeho knihovny nacházejí v knihovnách londýnských institucí Royal College of Physicians, Science Museum, British Museum a Wellcome Library. Royal College of Physicians letos instalovala výstavu, otevřenou až do konce července, která shromažďuje knihy pocházející z jeho knihovny (www.rcplondon.ac.uk/events/scholar-courtier-magician-lost-library-john-dee).

V poslední době roste zájem o studium původu jednotlivých knih. Informace o vlastníkovi určité knihy nebo o změnách jejího vlastnictví poskytují náhled do prostředí, ve kterém se takové literární dílo nacházelo. V posledním čísle knihovnického časopisu CILIP je například článek o *Sion College Library Provenance Project* v Lambeth Palace Library (*CILIP Update Magazine*, November 2015, p. 40–41). British Library vydala učebnici pro výzkum provenience knih (Pearson D. *Books as history*. British Library, 2011. ISBN 978-0-7123-5832-3). John Dee je jednou z historických osobností, které spojují český a anglický kulturní svět. Velice mne kdysi zaujal, a když jsem se začala učit programování, měla jsem ambici napsat program na rozluštění kódu jeho „andělského jazyka“. Bohužel na to nestačilo ani mé nadání, ani tehdejší technické vybavení – a dnes už se tomu věnují lidé povolanější než já (Laycock D. C. *The complete Enochian dictionary: a dictionary of the Angelic language as revealed to Dr John Dee and Edward Kelley*. Askin, 1978).

V mém soukromém archivu je uložen půl století starý rukopis Jarky Maiwaldové o Johnu Deeevi, ke kterému se možná jednou vrátím, doplním bibliografii a připravím na vydání (Maiwald J. a John Dee: *His life and work with critical and general bibliography*).

V době, kdy John Dee žil, nebyla jasná hranice mezi tím, co dnes pokládáme za vědu, a nevědeckými předměty. A tak mohl být zároveň astronomem a astrologem, mohl vynikat v matematice, ale zároveň při seancích poslouchat „rady andělů“.

Při pobytu v Praze se stal jeho asistentem Edward Kelley – ten ho bohužel přiváděl do situací, které nám dnes připadají absurdní (v populárních příbězích se objevuje třeba příběh o tom, jak si pod vlivem Kelleyho a na radu „andělů“ spolu na jednu noc vyměnili své ženy jako součást vědeckého pokusu). Po odjezdu z Prahy se Dee s Kelleyem rozešel.

Takové situace mohly zavinit, že John Dee je v dějinách někdy označován za čaroděje, a zapomíná se, jak dobrým byl vědcem.

ČTENÁŘ INFORMUJE

Uzavření Pedagogické knihovny J. A. Komenského

V době **od 30. 4. 2016 do 14. 9. 2016** bude **Pedagogická knihovna J. A. Komenského**, odd. Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského, **se sídlem v Mikulandské 5, Praha 1**, z důvodu stěhování do nových prostor v ulici Jeruzalémská 12, Praha 1

UZAVŘENA.

Slavnostní otevření knihovny je plánováno na **15. 9. 2016**.

Aktuální informace sledujte na webových stránkách www.npmk.cz.

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÉ
MUZEUM A KNIHOVNA
J. A. KOMENSKÉHO

Zdroje jsou dostupné v **Knihovně knihovnické literatury**
Národní knihovny ČR

Mezi zvláštními poklady Berlínské státní knihovny najdeme celosvětově unikátní sbírku hudebních rukopisů slavných skladatelů, součástí sbírky je i výjimečný archiv Felixe Mendelssohna-Bartholdyho. Za archiv originálních dokumentů, který slaví 50. výročí založení, vděčí knihovna především pravnukovi skladatele Hugo von Mendelssohnovi (1894 až 1975), ale i dalším členům této židovské rodiny. Ta měla poměrně dramatickou historii po uchvácení moci NSDAP za druhé světové války. Po roce 1945 se Hugo von Mendelssohn usadil ve švýcarské Basileji, kde shromáždil okolo 50 rukopisů slavného předka. V roce 1958 založil se švýcarským muzikologem Maxem Schneiderem Mezinárodní společnost Felixe Mendelssohna. Archiv obsahuje přibližně sto rodinných dopisů, rozsáhlou sbírku fotografií a velké množství hudebních tisků 19. století s díly nejen Felixe Mendelssohna, ale i jeho slavných současníků. Archiv mapuje život celé rodiny, obsahuje i 13 akvarelů, které skladatel maloval roku 1847 ve Švýcarsku, posmrtnou masku skladatele, objevíme zde i řadu portrétů dalších členů rodiny. Je tu uloženo hudební dílo Mendelssohnovy sestry, literární díla jeho syna Albrechta, skladby Arnolda Ludwiga Mendelssohna a zajímavá díla ostatních členů této umělecké rodiny. Archiv je velmi cenný pro badatele zaměřené na německou kulturu a společnost 19. a počátku 20. století. Písemná rodinná komunikace uchovaná ve formě dopisů a deníky členů rodiny jsou také bohatým zdrojem informací a Státní knihovna v Berlíně se i nadále snaží tento unikátní fond doplňovat. (*Bibliotheks Magazin – Jahrgang 10, Ausgabe 30/October, s. 61–66*)

V letošním roce slaví Národní knihovna Finska 375 let od svého založení. Její sbírky odrážejí stovky let výzkumu literatury a knižní kultury, slouží celému národu a uchovávají tištěné národní dědictví Finska pro další generace. Národní knihovna je součástí Helsinské univerzity, získává domácí i zahraniční výzkumné materiály pro humanitní i sociální vědy, nabízí infrastrukturní služby pro knihovní síť Finska i další paměťové instituce. Úloha Národní knihovny jako vědecké instituce je založena primárně na zahraničních sbírkách a dnešní akvizice se zaměřuje zejména na historii, dějiny umění a filozofii. Komplexní akvizice je podpořena legislativou (právo povin-

ného výtisku). Pro léta 2016–2020 byla zpracována nová koncepce rozvoje knihovny, Národní knihovna má také samostatnou koncepci pro digitalizaci sbírek. Velké změny se týkají akvizice a zpracování e-knih – podíl e-knih ve finských knihovnách se významně zvýšil, a to i v humanitních oborech. Protože nová finská vláda udělala významné škrty ve financování vědy a výzkumu (to se odrazilo i v 15% redukci finančních prostředků pro Helsinskou univerzitu a Národní knihovnu), knihovna musí optimalizovat akvizici a maximálně využívat historické fondy. Jejím cílem je zpřístupnit již digitalizované sbírky i jiným finským knihovnám. Přestože má Národní knihovna velmi bohaté sbírky zahraničních dokumentů, digitalizace se zaměří především na finskou produkci.

(*Scandinavian Library Quarterly – Volume 48, No. 4/2015, s. 15–18*)

Integrace školních a veřejných knihoven na Slovensku se od roku 2004 uskutečňuje podle nařízení, které vydalo Ministerstvo kultury SR k jejich slučování. Uvedené nařízení řešilo především postup obce při této integraci a obsahovalo podrobnosti sloučení školní knihovny s veřejnou knihovnou – ta byla dále evidována pouze jako veřejná knihovna, ale plnila i funkce knihovny školní (počet školních knihoven na Slovensku se tak v letech 2008 až 2014 snížil z 4554 na 1633). V roce 2015 se Slovenská národní knihovna rozhodla zmapovat aktuální situaci na tomto poli průzkumem, kterým pověřila metodické centrum pro školní knihovny. Na základě výsledků bylo konstatováno, že sloučení školní a veřejné knihovny je pouze přenesení dalšího břemena na veřejné knihovny. Starostové se tím zbavují nutnosti navýšit rozpočet základní školy o finance na provoz školní knihovny (personální zabezpečení, nákup knihovního fondu, technické vybavení a aplikace ICT). Z průzkumu dále vyplynulo, že pozitivních statistických údajů dosáhly pouze ty školní knihovny, které mají svého školního knihovníka a minimální provozní dobu 24 hodin týdně. Skoro všem školním knihovnám chybí cílená propagace jejich služeb mezi širokou veřejností, přestože veřejnost může tyto služby také využívat.

(*KNÍŽNICA – Ročník 16, číslo 3/2015, s. 40–44*)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

<http://ipk.nkp.cz/knihovnicko-institut/knihovna-knihovnicko-literatury/Prirustky.htm>

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

GORMAN, Michael. Our enduring values revisited: librarianship in an ever-changing world. [Přezkoušení našich trvalých hodnot: knihovnictví v neustále se měnícím světě.] Chicago: ALA Editions, an imprint of the American Library Association, 2015. xiv, 240 stran.

ISBN 978-0-8389-1300-0 *Kr 40.183*

Knihovna pro všechny: sborník ze semináře konaného ve dnech 12.–13. 5. 2015 v Městské knihovně Havířov / sestavila Marie Šedá. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2015. 123 stran: ilustrace.

ISBN 978-80-7054-220-0 *Kfd 9.823/B*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

HANDLEY, Ann a C. C. CHAPMAN. Jak vytvořit blogy, podcasty, videa, e-knihy, webináře a mnoho dalšího, kterým vaši zákazníci podlehnou: pravidla pro tvorbu uživatelsky přitažlivého on-line obsahu / z anglického originálu ... přeložila Andrea Bačová. Olomouc: ANAG, 2014. 215 stran: ilustrace.

ISBN 978-80-7263-907-6 *Abdf 40.235*

JANSA, Lukáš a Petr OTEVŘEL. Softwarové právo. 2. vydání. Brno: Computer Press, 2014. 414 stran: ilustrace.

ISBN 978-80-251-4201-1 *Zc 40.095*

Organizace knihovních fondů

COLLINS, Maria D. D. a Patrick L. CARR, eds. Managing the transition from print to electronic journals and resources: a guide for library and information professionals. [Řízení přechodu od tištěných k elektronickým časopisům a zdrojům: průvodce pro knihovnické a informační pracovníky.] New York; London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2014. xxvii, 356 stran. Routledge studies in library and information science, 3.

ISBN 978-0-415-75985-4 *Oaagb 40.069*

HAYNES, Elizabeth, Joanna F. FOUNTAIN a Michele ZWIERSKI. Unlocking the mysteries of cataloging: a workbook of examples. [Odemknuté tajemství katalogizace: příručka příkladů.] Second edition. Santa Barbara, California; Denver, Colorado; Oxford, England: Libraries Unlimited, an imprint of ABC-CLIO, LLC, 2015. xviii, 204 stran: ilustrace.

ISBN 978-1-61069-569-5 *Od 40.207*

Sítě knihoven

Bibliotheca Antiqua 2015: sborník z 24. konference, 4.–5. listopadu 2015, Olomouc / editoři Rostislav Krušínský, Tereza Vintrová. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci; Praha: Sdružení knihoven ČR, 2015. 167 stran: ilustrace, faksimile.

ISBN 978-80-7053-309-3

(Vědecká knihovna v Olomouci)

ISBN 978-80-86249-74-2

(Sdružení knihoven ČR)

Ti 40.251

Knihovny Zlínského kraje: činnost a výsledky veřejných knihoven 2014 / Útvar regionálních služeb knihovněm Zlínského kraje; zpracovala Jana Tomanová. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2015. 48 stran, 4 nečíslované strany obrazové přílohy: ilustrace, grafy, tabulky.

ISBN 978-80-86886-49-7 *Kfda 9.812/B*

Služby knihoven

DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA, Olga a Dominika MICHALAK. Stan czytelnictwa w Polsce w 2012 roku: transmisja kultury pisma. [Čtení v Polsku v roce 2012.] Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2015. 431 stran: tabulky. Z badań nad czytelnictwem.

ISBN 978-83-7009-780-6 *SfT 238951*

HILPERT, Wilhelm, Bertold GILLITZER, Sven KUTNER a Stephan SCHWARZ. Benutzungsdienste in Bibliotheken: Bestands- und Informationsvermittlung. [Služby uživatelům v knihovnách: sdílení fondů a informací.] Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2014. xix, 318 stran: ilustrace. Bibliotheks- und Informationspraxis, Bd. 52.

ISBN 978-3-11-030123-6 *S 40.092*

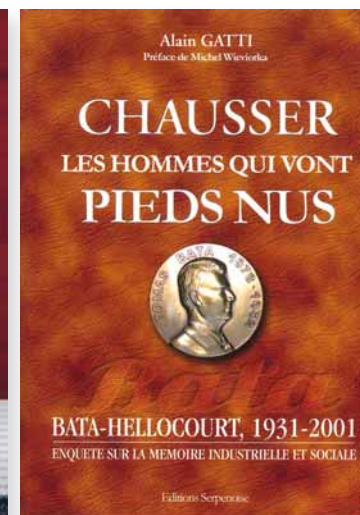
KNIHOVĚDA

CAVE, Roderick a Sara AYADOVÁ. Knihy: přehledné dějiny od klínového písma po elektronické čtečky / z anglického originálu A history of the book in 100 books ... přeložil Vladimír Golombek. V Praze: Slovart, 2015. 288 stran: ilustrace, mapy, portréty, faksimile.

ISBN 978-80-7529-021-2 *Xa 40.233*

Gutenberg-Jahrbuch 2015. 90. Jahrgang / im Auftrag der Gutenberg-Gesellschaft herausgegeben von Stephan Füssel. [Gutenbergova ročenka 2015.] Wiesbaden: Harrassowitz, 2015. 286 stran: ilustrace, faksimile, portréty.

ISBN 978-3-447-10341-1 *X 40.228*

Z POKLADŮ...

Knihovny Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

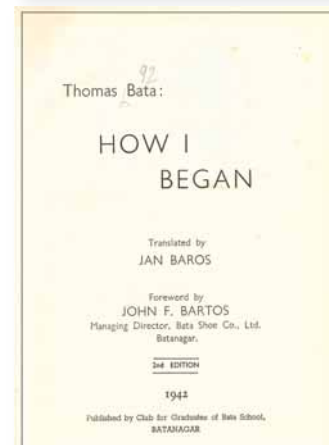
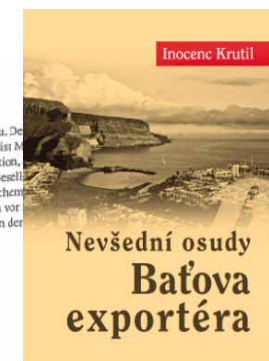
Baťovská literatura v Informačním centru Baťa

DIE WERBUNG

Autors wirkt für Bata nachhaltig. Das Unternehmen kann nach 1959 das Vergangene ruhen lassen. Geschichte ist kein Argument für den Kauf der neuesten Schuhmodelle. Es gibt in Sachen Marketing Profis, sie dürfen attraktivere Images kreieren als ein Historiker. Die öffentliche Wahrnehmung von Bata prägt in der Schweiz niemand so stark wie Herbert Leupin. Der Grafiker entwirft rund 20 Plakate für Bata. Eines der letzten stammt von 1961. Es soll die Internationalität des weltgrößten Schuhunternehmens darstellen. Grundlage sind die Flaggen jener Länder, in denen Bata vertreten ist. Für einen Entwurf verteilt Leupin die Fahnen auf einer Schuhbox, für einen anderen innerhalb eines Schuhabdrucks. Es bleiben Vorstudien. Umgesetzt wird ein Plakat, das eine Vielzahl von Flaggen in der Form eines Stiefels zeigt. Das Schema des Fahnenmeers enthält eine Abweichung: Inmitten von Nationalstaaten befinden sich

die Farben des Kantons Aargau. Die Kolonie im Fricktal. Möhlin ist anders Teil einer Weltorganisation, monowelt- unabhängiger Gestalt dem Club Haus Bata, in welchen Wände bemalt hatte, werden vor Konferenzen die Staatsfahnen der gationen gehisst.

Entwürfe für das Plakat auf der gegenüberliegenden Seite. Herbert Leupin, 1961

21. – 29. května 2016

TÝDEN UMĚLECKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ A AMATÉRSKÉ TVORBY

koordinátor

záštity

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

partneři

AMU • DAMU • FAMU • HAMU

Hrajete divadlo? Zpíváte? Tančíte?
Tvoříte nebo učíte? Hrajete (si)?
Malujete? Fotíte, filmujete?
Navštěvujete základní uměleckou školu?
Pořádáte kulturní akce?

Dejte o sobě vědět tím, že se přihlásíte
na www.amaterskatvorba.cz.

Připojte se koncerty, divadelními představeními,
výstavami, uličními performancemi, semináři,
dny otevřených dveří a dalšími akcemi.

PŘIDEJTE SE K NÁM!

mediální partneři

kulturissimo.cz

